

MED
SONICNE
KROGNE
SEDEM

Blaž Prapótnik

cerdonis

Impresum

Blaž Prapótnik
MED SONČNE KROGE SEDEM
sedem duetov

Izdajatelj: Založba Cerdonis, d. o. o., Slovenj Gradec
Za založbo: Andrej Golob
Urednik: Blaž Prapótnik
Jezikovni pregled: Urška Stani
Likovna oprema: Stanislav Makuc, *Spodnji svet*, 2019,
akril na platno, 50 x 60 cm (detajl), foto: Tomo Jeseničnik
Akcijska pisava: Andrej Štelcer - Fox
Grafično oblikovanje: Blaž Prapótnik
Izvedba: Cerdonis & Epigraf
Leto izida: 2021
Naklada: 55 izvodov – tisk na zahtevo
Prva izdaja

Blaž Prapótnik

MED
SONČNE
KROGE
SEDEM

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-1

PRAPÓTNIK, Blaž
Med sončne kroge sedem : [sedem duetov] / Blaž Prapótnik
; [likovna oprema Stanislav Makuc ; foto Tomo Jeseničnik]. -
Slovenj Gradec : Cerdonis, 2021

ISBN 978-961-6244-74-9
COBISS.SI-ID 51437571

Cerdonis, 2021

»It seems that our brave new world is becoming less tolerant, spiritual and educated than it ever was when I was young.«

»Zdi se, da naš krasni novi svet postaja manj strpen, duhoven in izobražen kot je bil kdajkoli, ko sem bil mlad.«

Lemmy Kilmister, Motörhead

MED SONČNE KROGE 7

A	SPREMNA BESEDA Zoran Pevec Resnica iz drobtin	8
1	Trak, ki teče	12
	»KAM GREMA?«	13
2	Drobna žuželka	18
	UTIHNI, MUZA	19
3	Zarečeni kruh	28
	OBNOVLJENE OBLJUBE	29
4	Procesija	34
	VRNITEV IZGUBLJENEGA SINA	35
5	Ristanc in klepsidra	40
	SONČNI KROGI	41
6	Jalovina	46
	NOSTRADAMUS ZDAJ	47
7	Blues	54
	SAMOTNI ROB KONCA	55
B	Biobibliografija Blaž Prapótnik	60

SPRE
MINA
BES
ED
A

RESNICA IZ DROBTIN

Svetlobni krogi se navadno pojavijo na pročeljih stavb in nastanejo tako, da se svetloba odbije z okenskih stekel. Pojavljajo se zjutraj, opoldan ali pozno popoldan, nekateri tudi le spomladi in jeseni. Toda večina ob »sončevih krogih« verjetno najprej pomisli na časovno obdobje. In prav ti časovni/miselni temporalni premiki zaznamujejo kratke zgodbe Blaža Prapótnika. V pripovedih, ki jih sam podnaslovno opredeljuje tudi z dueti, je poudarjeno razmišljanje avtorja v različnih razmerjih do tistega, kar ubeseduje. Enkrat je to odnos do službe in sodelavcev, drugič razmišljanje o vojni, v kateri se znajde glavni aktant, v tretji zgodbi je zapisovalec v »duetu« s politiko, v četrti z vero in cerkvijo, v peti se naslanja na naslovne sončne kroge in ob tem opazuje gibanje hčerke ter razmišlja o tem, zakaj se njemu vse vedno vrti v nasprotni smeri, v šesti zgodbi sta nasprotni pol ali bolje rečeno sopol literatura in resničnost ter v zadnji njegov drugi jaz.

Iz različnih sodobnih kognitivnih teorij vemo, da je samodoživljanje jaza skozi druge identitetno in je spominska vprašanja, univerzalnost ter singularnost moč spoznati skozi pripoved. Ta je tudi zato osrednja funkcija človeškega uma. Pripovednost vpliva na nas z radovednostjo, suspenzom in presenečenjem. In vse to je moč zaznati tudi v kratkih zgodbah Blaža Prapótnika. Njegov pripovedovalec je obenem oporečniško uporniški, družbenokritičen in na trenutke ironično sarkastičen, kar daje zgodbam dodano vrednost. Vsako od sedmih zgodb uvajajo pesmi, iz katerih lahko razberemo začarani krog, v katerem se znajde človek, ko išče resnico o samem sebi, ko kritizira nezainteresirane ljudi, ko se znajde v razmisleku o otroški igri, ko se nahaja v časovnem okvirju tubivanja, in ko mu daje odgovore na vprašanje glasba.

Pripovedovalec zgodb in razmišljevalec v njih potuje med dopuščanjem čudenja, mehčanjem enkratnega posameznika in ujetostjo v svet, poln družbenih, psiholoških in malomestnih okvirjev. Ko vpelje

v zgodbe že omenjeno ironijo ali pikrost, zapiše v delovnem okolju »uspešnega izdelovalca škarta«, bližino smrti, ko pade granata prav tja, od koder se je pravkar premaknila vojaška enota, politika, ki ne zna pripraviti niti reklamnega sporočila, zapisovalec zgodbe pa se ob tem sprašuje, kako bo potem šele vodil družbo. Aktant je posmehljiv do moških v cenениh madžarskih oblačilih in do konvertitov, ki prihajajo iz prvih partijskih vrst na čelo v cerkvenih molilnicah, kritičen je do inflacije pesniških izdelkov in samooklicanih bardov poezije, v zadnji zgodbi pa ugotavlja, da ne nazadnje vedno v vsem ostanemo sami s seboj. Kljub temu so tu vendarle tudi sončni krogi, a znotraj njih se pisec vrti v nasprotno levo smer. Tu skozi hčerko išče otroka v sebi, po drugi strani pa prav v njej ali z njo nadaljuje svojo oporečniško držo bivanja na tem svetu, ohranjanje življenja in afirmacijo eksistencialne nujnosti, znotraj česar ustvarja dialog s časom, v katerem živi in deluje.

Ti umetniški zapisi imajo vse nujne značilnosti kratke zgodbe, kot so odprti začetki in konci, dobra motivacija za posamezne dogodke, koncentracija na bistveno, marsikdaj pa uvajajo tudi učinek presenečenja. Intenzivteta zapisa je na ravno pravšnji ravni, da drži bralca v napetosti, večinoma gre za enotnost dogajanja, prostora in časa, suggestije in namigovanja pa dopuščajo tudi prazne prostore, kjer lahko bralec razmišlja o tem, kaj bi v posameznih situacijah storil sam.

Te kratke zgodbe krasi pretanjeno in kritično razmišljanje o družbi, o različnih razmerjih, v katerih se znajde glavni aktant, o sebstvu in o drugem. Avtor vse to izpelje književno fluidno, z uporabo zanimivih dialogov in tudi z notranjim monologom, kjer pušča prostor za bralčevo empatijo z besedilom. Resnica teh zgodb je sicer sestavljena iz drobtin, ki pa na koncu puščajo sled, znotraj katere se nahaja marsikatero sebstveno, a tudi aktualno družbeno aktivistično razmišljanje, vredno vsakega premisleka in izrazito intenzivnega ter literarno empatične/ga bralke/bralca. Zato se v njih sončevi krogi ne odbijajo le v steklenih pročeljih nasprotnih stavb, temveč so zasidrani globoko v nas samih, kot zgoščena, formalno semantično uglašena stvarno estetsko presvetljena književna pripoved.

dr. Zoran Pevec

m
SONIC
KROGNE
SEDE
M

Trak, ki teče

TRAK VI

Še vedno se mučim,
škrtanje, sikanje, madeži, dim.
Lahko bi šel drugam. Bi lahko?
Za spodobno delo, tehnik.
Potreboval bi samo nekaj
delovnih izkušenj!
Teh nimam, ker ne morem dobiti dela,
dela ne dobim, ker nimam izkušenj ...
Začaran O.
Kupim dobro ohranjene
delovne izkušnje, zaškrtam.
Po traku pa potujejo X, Y, zzzz, P%, ...

Lepo je v naši domovini
biti mlad!
Mlad, mladost,
mladost je norost.
Lepo je v naši domovini
biti ...

Mladost odhaja:
z n gibi, z z minutami ...
Čas ima normo,
kot trak, ki teče!

»KAM GREMA?«

Natanko je vedel, da bo danes sranje. Kaj naj človek pričakuje drugega od dneva, ki se začne z budilko sredi noči in je povrh še delovna sobota. Stojiš pred ogledalom, ob pol šestih zjutraj, mehak kot sveže povožena mačka, in ne veš, ali sanjaš ali si že buden in ali bi si najprej umil obraz, ali opral zobe, ali šel srat, ali kaj malega vrgel v usta. Ali vse naenkrat?! Seveda, najprej zazehaš in spustiš živalske glasove.

Ves omotičen je Luka med oblačenjem butnil z nogo v trup akustične kitare, ki jo je pustil zvečer sloneti ob steni. Ploom, je votlo zadonelo. Sranje.

»Še v nedeljo ni tako prazno,« si je mislil med pešačenjem v tovarno.

Vratar je sedel v akvariju in gledal s svojimi ribjimi očmi, kako delavci prihajajo in žigosajo kartice na uri. Luka je poiskal svojo kartico med tistimi, ki so še štrlele s stene, jo žigosal: klak, in vtaknil v drugo, bolj polno omarico. Na steni je bil pritrjen napis, ki ga je potrdila uprava in pritrдил vratar: prisotni na delu. Luka je odsotno odtaval v garderobo, kjer so se kovinska vratca s truščem zapirala.

Bil je pozen, kot vedno, in nejevoljen. Zrak je bil nasičen z vonjem po čistilih in človeškem znoju.

Zrinil se je mimo možakarja v gatah, ki si je ravno oblačil temno moder delovni kombinezon, stopil do omarice, odklenil in zaškripal s stolčeni kovinskimi vrati. Sovražil je ta zvok in ta vrata. Tresk!

Ljudje so že delali, ko je stopil v halo; kazalca na veliki zaprašeni uri sta stala zravnano kakor klicaj. Delaj! Stopal je mimo ukrivljenih hrbtov veteranov in se podzavestno zravnal. Debeli obratovodja je kot želva gledal iz svoje zastekljene obratne pisarne. Srečala sta se s pogledi. Nadrejeni je dvignil rejeno levico v višino prsi in s kazalcem mesnate desnice trikrat strogo potrkal po zapestni uri.

»Ja, ja, ne gnjavi,« je razločno rekel Luka in se z nespremenjenim

tempom sprehodil do brusilnega stroja. Na deski zraven je stal kup odlitkov, ki jih bo moral zbrusiti do prve pavze. Bal se je, da si bo poškodoval roke. Utrjene ima samo blazinice prstov, od strun. Klepetava ženščina tam zraven mu je povedala, da je Lojz, moški, ki je pred njim delal na tem stroju, v bolniški. Odrezalo mu je prst, ko je hotel odstraniti zagozdeni kos odlitka med ohišjem in brusilnim trakom. Sranje.

Delal je počasi in kup se ni in ni in ... ni hotel zmanjšati in tudi kazalca na zaprašeni uri se nista premaknila nikamor. Metal je zbrusene »komade«, kot so jim rekli, v kovinsko paletu in jih štel.

Do prvega odmora se je dvakrat zmotil. Ponovno je preštel odlitke v zaboju in pazil, da se ne bi uštel. Trak pa se je vrtel v prazno in kup surovcev z ostrimi robovi je ves čas ostajal enako velik.

Moški v delovni halji je pristopil in rekel: »Se boš že navadil,« z roko je pokazal na ostre predmete in dodal dokaj prepričljivo, »po dveh tednih boš imel tak kup za malo malico.« Luka je bil tu prvi teden in vse se mu je upiralo, tudi malica v delavski menzi, ki je imela vsak dan isti okus.

»Potem bo pa že treba delat na normo,« je rekel moški in odhitel na drugo stran, od koder je nekdo klical: »Majster, majster!« in dvigal roko z vsemi prsti.

Malica je imela včerajšnji okus, polovico je pustil, vrnil pladenj in šel sedet na klop pred obratom. Dve prehitro postarani ženski z enakimi navitimi frizurami sta prisedli. Ena se je obrnila k njemu. Zanimalo jo je, kaj mu je rekel majster. Povedal je za normo in začeli sta vzdihovati in jamrati. Omenjali sta pike. Kmalu sta se pogovarjali samo še o presežku norme, ki jima dviga plačo.

Luka je pogledal v sonce in zaprl oči. Rdeči in zeleni krogi so migotali po črnem zaslonu. Razprtih nosnic si je zaželel materine dušice. Ko je odprl oči, je ob vhodu v halo, na tleh, sedela gruča delavcev v starih, umazanih oblačilih; veterani. Glasno so govorili drug čez drugega, kvantali, kadili in se praskali po prašnih zadnjicah. Naslonil se je nazaj in trznil.

V tem hipu je hripav zvok sirene oznanil konec malice. Vstajali so, odmetavali čike, puhali, si z lopatastimi dlanmi otresali prašne

kombinezone, psovali in odhajali nazaj proti obratu. Luka se jim je pridružil, tudi v preklinjanju, v tem je bil dober. Tu ni bilo med njimi nobene razlike. Pred bogom smo in nismo vsi enaki. Angelci v zasvijanjih modrih kombinezonih. Bog pa je stal razkoračen pred vrati in pomignil proti gruči: »Ti.«

Luka, kdo drug. Stopil je proti obratovodji, ki se je potil in mežikal v sonce.

»Ne zamujaj v službo, fant,« mu je rekel oznojeni, tresoči podbradek, »zunaj jih je še veliko, ki čakajo na kakršnokoli delo. Če ne bomo zadovoljni s tabo, dobiš knjigo in na cesto. Ljudi je dosti.«

Kravata okrog debelega vratu je grozila, da ga bo zadavila. Luka ne bi imel nič proti. Ljudi je dosti.

Zbrušeni kosi so topo padali v škatlo. En, dva, trio. Pogledal je na uro, rahlo nalomljena vertikalna. Ob dvanajstih krenem. Grem, se pridružim tistim zunaj in še na vaje pridem brez zamude. Med odmorom se preoblečem in grem! O. K. »Kdor zamudi, lahko prej gre,« se je zarežal. Oni pa naj se krivijo. Berti mi ne bo štempljal, ga lahko dobijo, je zatarnal. Prav, pa ne.

»Kaj me briga!« zagnal je odlitek v škatlo, da se je odbil in odkrušil. »Škart, a ni škoda,« je rekel in ga položil na stran. Ob koncu izmene take odlitke zmečejo v keson, na katerega je nekdo, morda kak škrt, s flomastrom napisal velike okorne črke: škart. Luka je bil med najbolj uspešnimi izdelovalci škarta. To je obvladal že prvi dan.

Počasna urina kazalca pod prašnim steklom sta se bližala številk dvanajst. Večina delavcev se je umaknila iz prašne proizvodne dvorane v majhno zastekljeno kadilnico, ki je bila po vsakem odmoru videti kot plinska celica. Konec pavze. Kolikor te ne uniči norma, se ubiješ sam, lepo po koščkih: v kadilnici najprej pljuča. Skrivno lokanje cenenege, skozi taboriščno ograjo prešvercanega vina, iz litrske flaše v stranišču. To zagotovo načne ledvice pa jetra. Živce ti uničita zaprašena popoldanska ura in budilka zjutraj. Najprej s svojim zdravjem podpiraš državo, seveda davek na cigarete in pijačo ji bogato polni blagajno. Ko priležeš do penzije, če!, te hitro pobere in država spet profitira. Pokončna drža države je oprta na skrivljene hrbtnice množice hlapcev, ki jim s hinavsko spoštljivostjo pravijo

»državljeni«. Razumel je, zakaj so voditelji pol stoletja z odkrito hvalnostjo vzklikali:

»Naj živi delavski razred!« »Živeli!«

Luka je poškilil proti pisarni, oddelkovodja je telefoniral in si ogledoval nohte. To ni dajalo vtisa poslovnega pogovora. Verjetno kramlja s svojo debelo ženo. Vedeti hoče, kaj je skuhala za kosilo, njemu, sebi in njunim rejenim otrokom. Kar videl jih je, kako zavzeto žvečijo in se ritmično pozibavajo na debelih, zavaljenih ritnicah. Imajo ga radi, kličejo ga atek in žena ga ljubi. Buci-buci.

Previdno je odprl omaro, vrata niso zacvilila, se hitro preoblekel, zbasal noter umazan kombinezon in zaprl za seboj. Zaslišal je korake. Nekdo je stopil v stranišče tam zraven in se glasno poscal; ko je otresal kapljice z lulavca, je Luka že korakal – z dvignjeno glavo in tridesetcentimetrsko senco pod nogami – tja proti vratarju. Lahko bi izginil skozi luknjo v ograji, kot liter vina, tiho, potuhnjeno, neopazno.

Luka se je odločil drugače. Prestaviti kartonasto kartico s številkami nazaj, kamor spada, med odsotne. Ne bo je potisnil v uro in označil svojega pobega. Tam bo pustil prazno. Ne bo reklo klak. Vrtarja ni bilo v akvariju, ko je vzel svoj karton in ga urno spustil v predalček na drugi steni. Tako.

Naenkrat pa: sranje!

Izza vogala pridrsa vrtar v razpeti uniformi, s kapo močno na temenu, zaripel v obraz. Sončenje v službenem času ni dovoljeno, pitje toleriramo, ampak počnite to skrivaj!

»Hopla,« blekne presenečeno s povešeno ustnico in Luka se ustavi.

»Kam pa grema? Kam pa grema?«

»Midva nikamor,« reče Luka trdo, »jaz grem domov, za vas pa ne vem.«

Iz ust na zariplem obrazu je rignilo. Zadah po cenenem vinu. Pijančki verjetno sploh ne švercajo več skozi ograjo. Enostavno se sprehodijo mimo vrtarja, vinskega bratca, in mu ob povratku pustijo steklenico. Majhna pozornost. In vsem se kolca od zadovoljstva.

Vrtar je spoznal, da misli mladenič resno. »Kartico morš

štemplat!« je rekel ukazovalno in se zazibal v razkoraku, spet se mu je kolcnilo.

»Tamle je, kar dajte!« je pokazal Luka na množico kartonov, ki so moleli iz predalčkov na zidu, in se zrinil mimo zaprepadenega možakarja, ki je motno bolščal vanj s svojimi ribjimi očmi, zabuhel kot zastrupljen krap. Ni reagiral. Samo nerazločno je zamomljal: »Kam pa grema?«

Luka je odprl zamrežena vrata, jih spet zapahnil in jo mahnil ob žičnati ograji. Nikjer ni bilo pritrjene table: delo osvobaja. In vendar se je počutil svobodnega. Debeloriti bog pa mora sedeti v pisarni z zaprašenimi šipami, pogledovati na prašno uro, čakati na konec službe, moliti, da se mu ne pojavijo hemoroidi od prekletega sedenja, misliti na kosilo, žretje, riganje, prdenje, sranje, čakati na knjigo nezadovoljnežev, se ob pavzah potiti in daviti s kravato, hoteti že enkrat v penzijo in dočakati smrt. Ljudi je dosti. Prišli bodo drugi. Prah si in v prah se povrneš. Brez pardona. Pametno življenje! Tako vsaj pridejo vsi na vrsto. Na koncu te reciklirajo. Če si lojalen, iztisnejo loj in skuhamo milo. In odstranjevati moraš tujo umazanijo, morda prah s šipe obratne pisarne. Ure pod stropom nikoli ne čistijo. Lahko se zgodi, da bo ob tisti uri že tako umazana, da nihče ne bo vedel, da je prišel čas. Neumno bodo gledali in spraševali: »Kam grema?«

Drugi teden bo šel po delovno knjižico, počakal, da mu vpišejo šest dni delovne dobe. Leta tečejo! Vzel bo knjižico in se poslovil. Šel bo iz pisarne, po hodniku, po stopnicah, čez dvorišče mimo vrtarja, ki ga bo po ribje opazoval skozi steklo, in stopil na cesto. Spet bo na cesti.

Luka je stopal pod bleščečim soncem opoldneva. Ni se oziral nazaj proti akvariju.

Razpeti suknjič pa je kar stal tam, rahlo sključen, kakor revolveraš točno opoldne, in se pripravljal, da bo potegnil. Kolcnilo se mu je, dvignil je steklenico, ki jo je ves čas držal v roki, nastavil odprtino v usta, nagnil, napravil pošteno dolg govtajoč požirek ... Sonce je presvetlilo prazno steklenico in prilepilo na tla motno črno packo.

Drobna žuželka

Kot slutnja drobna žuželka
leze po travni bilki
na mojo roko,
ko ležim napet
v strelskem jarku
in čakam,
da se bodo voditelji,
vendarle, pametno dogovorili
in se nam na koncu,
kljub vsemu,
ne bo treba pobiti.

Drobna žuželka leze,
leze po moji roki,
kot da sem že mrtev.
In sploh je ne zanima,
če so se oni že odločili –
njej je vseeno,
čez mrtve je še lažje lesti
in nikoli se jim ni treba
opravičiti
za napačen korak!

(Dravograd, junij 1991)

UTIHNI, MUZA

Sonce. Dlan je odrinila slepeče žarke izpred oči in se
ustavila na čelu. Ležal sem v travi in gledal v pozno
junijsko nebo. Sinjina je mehko žarela nad mano. Tam
zgoraj je neslišno, kot v pesmi, krožil ptič. »Dvigni se v višavo, per-
nati prijatelj, da lovčeva krogla ne doseže te ...« sem v mislih mrmral
refren in si skušal priklicati vzdušje, ko smo to pesem igrali s prija-
telji iz skupine. Bili smo kar dobra ekipa. Tisto pomlad smo imeli
nekaj uspešnih koncertov in začeli smo že gojiti upe. Skrivaj smo
jih negovali, te nežne, opojne bilke sreče. Tako močno smo si želeli,
da bi legalizirali srečo, že takrat, ... a smo morali še počakati. Kot
vedno. Ptič na koncu mojega pogleda je slutil, morda je celo vedel,
zakaj ne pride dol.

»Jebemti vojno!« je med psovanjem v travo prisedel kolega. V roki
je imel včerajšnjo konzervo in kos kruha. »Še rano na želodcu bom
dobil,« je godrnjal in si, kljub vsemu, z bajonetom mazal pašteto na
odtrgan krajec drobljivega kruha.

Klicali smo ga Zeliščar in resnično je vedel veliko o tistih rastli-
nicah.

»Ja,« sem se zdramil iz zamišljenosti in dvignil pogled nazaj v
nebo, kot da bi tam lahko našel primeren odgovor. A na nebu lahko
odgovore le iščeš, iščeš in se izgubiš na obzorju. Nebo je blodnjak,
past za sanjače.

»Vseeno je bolje tako, kot pa vstopna in izstopna rana na obeh
straneh telesa, s prepihom vmes,« sem duhovičil.

»Mrš!« je siknil. Moja svinčena šala mu ni ugajala. Zamišljen,
skoraj zaskrbljen, si je ogledoval ostro nasekan rob konzerve in
molčal. Rana. Nato je počasi pogoltnil grižljaj, da je zdrsel po
goltancu mimo adamovega jabolka, ki se je dvignilo in se spet spu-
stilo. S tistim čudnim leskom v očeh se je zazrl v svoje misli in odso-
tno, kot da govori v snu, spregovoril:

»In ravno zdaj, ko sem se hotel ustaliti, imeti družino ...« Pomolčal je in nadaljeval: »Če bi bila ta pizdarija lani, bi mi bilo vseeno.« Pogoltnil je slino: »Zdaj pa, ko imam fajn punco ...«

Zvenelo je kot spoved.

Obrnil je obraz k meni, kot bi se šele zdaj zavedel, da mi razkriva tisto najdragocenejše, in tiho dodal: »Zdaj pa tole.« Glas mu je rahlo zadrhtel, a se je obvladal: »Vse se lahko v trenutku poruši in nas pokoplje pod seboj!« je rekel trdo, skoraj surovo, da bi prikrikl nežna čustva. Vrgel je bajonet v travo. Zapičil se je.

Potem se je prevalil na bok, se naslonil na komolec in me pogledal izpod visokega čela, ki se je zaskrbljeno gubalo. Koža je v obupu vzvalovila. Postalo mi je neprijetno. Odtrgal sem travno bilko in jo začel žvečiti. Moral sem nekaj početi. Karkoli, samo da zabrišem znake zadrege in vznemirjenja. Žvečil sem travno stebelce, sesal iz njega sok in molčal.

Tudi mene je ta vojna ogrožala, me spravljala v bes in tiščala v obup, vendar ...

Nisem mu mogel potožiti, da me jezi, ker zdaj ne morem početi ničesar, kar me veseli, niti tega, kar me obremenjuje. Ne morem se pripravljati: na sprejemne izpite, ki jih morda ne bom nikoli opravil, ne morem se učiti, zdaj, niti doma, v tej napeti atmosferi. Kako naj povem, da sem slabe volje, ker ne morem ustvarjati, pisati ... In zvečer, samo zase, igrati kitare ... Blues, otožni blues. V molu.

Lahko sem samo sam pri sebi rjovel: »Utihni, muza, zdaj je vojna!«

Čeprav sem imel poln žep pesimizma, sem si privoščil hudomušno misel, češ Byron je bil optimist in ga zato vlačim s seboj v te absurde situacije. Žepni format. Tudi on bo imel luknjo, če me zadenejo, skozi žep, v srce.

Ozrl sem se k prijatelju, ki je s konico škornja dregal v krtino, tako zatopljen v svoje početje, kot bi bilo to najpomembnejše opravilo na svetu.

Ni opazil mojega krčevitega molka. A nekako sem čutil, da moram nadaljevati pogovor. Tišina je zijala kot prepad, ki se s časom širi. Izpljunil sem prežvečeno travno bilko in se odločil, ne, nič mu

ne bom razlagal.

Imel je tako globok, človeški razlog za žalost in obup, da sem ob svojih egoističnih ambicijah in samosvojih željah ostal brez pravice do otožnosti. In samo zato, da bi pregnal morečo tišino, sem začel govoriti, govoriti stavek, za katerega sem prepričan, da je predstavljal samo zvočno kuliso in ni vseboval ne misli in ne pomena.

»Veš, vedno se stvari nekako uredijo, stečejo kar same od sebe ... in potem se ozreš in si rečeš ...«

Pa je zvenelo tako fatalistično, da sem raje utihnil. Ne, tega res nisem hotel. Želel sem le prepoditi molk in vlti prijatelju malo optimizma. Ampak jaz, s polnimi žepi pesimizma, s ciničnim pogledom na situacijo, nihilist ... Ne, jaz nisem mogel nikomur dvigniti morale niti za ped. In obležati je morala, morala, tam na krtini. Sam pa sem stal gol sredi dejstev in nobenega figovega opravičila ni bilo, da bi zakril strašni sram.

Takrat pa ... Alarm!

In ravno, ko sem mu hotel nadrobiti, kako se noben pasulj ne poje tako vroč, kot se skuha, tudi srbski ne, so se oglasile sirene in me utišale. Usta so ostala odprta.

Ostri zvoki so v hipu razsekali vse misli. Nekdo je z nahrbtnikom v eni in brzostrelko v drugi roki prikriklil izza vogala hiše ter kričal: »Avioni, avioni!«

Med hlastnim grabljenjem za opremo se je Zeliščarjeva konzerva – cang, cang, cang – zakotrljala po dvorišču. »Gremo gor, v gozd!« sem zaklical in se s polnim naročjem vojaške šare, niti kape si nisem utegnil povezniti na glavo, pognal navkreber. Za nami je iz doline prodiral rezki zvok in nas priganjal. Med žvenketanjem in sopihanjem smo planili v hladno zavetje prvih smrek. Tu smo, v gozdu. V njegovem objemu se počutiš varnega. Gozd je prijatelj, zaveznik; zavetje komurkoli ...

Po nekaj metrih sva se zadihana in upehana ustavila ob mogočnem deblu, v kotanji s praprotjo.

»Huuh,« sem se spustil na kolena in stresel iz naročja nahrbtnik, kapo, torbico s strelivom, puško in plinsko masko. On je stresel še kruhove drobtine. Maska, to bi potreboval slepi pešak, pesnikov pri-

jatelj, takrat v strelskih rovih, in mu morda ne bi bilo treba umreti. In Apollinaire bi lahko napisal prijetno pesem, brez rane na glavi. Ne, pesnik ne spada v vojno.

Poslati poeta, umetnika, ubijati, to je tako absurdno, kot poskušati z mikroskopom zdrobiti kamenje v droben, mikroskopski prah. Dragocen in občutljiv instrument bo v trenutku uničen, kamen pa bo ostal cel in še dolgo nedotaknjen v svoji trdoti.

Iz doline je prodiral zvok siren, pasji lajež in kričanje. Kričanje ali povelja, ne vem, v meni je vsak glas odmeval kot krik. V grmovju levo in desno je lomastilo, šumelo, se premikalo in preklinjalo ter počasi rinilo globlje v gozd. Prijatelj je sedel med listi praproti, s hrbtom naslonjen na deblo, in gledal v krošnje. Skozi listje in veje so se prebijali žarki in kot cekini padali na tla. Idilična zelena svetloba.

Res neroden čas za romantiko, letala bodo vsak čas tu.

Sedel sem na rob kotanje in začel po vrsti obešati nase kose opreme. Obstaja nek vrstni red, razporeditev, tako da te vse čim manj ovira pri gibanju, dihanju ... Dihal sem sunkovito in v grlu sem čutil utripanje srca. S čela mi je padla potna kaplja, ko sem s tal pobiral dolgo staro puško, ki bi je bil vesel kvečjemu kak navdušen partizan pred pol stoletja. Muzejski eksponat, ki ne razsipava optimizma ne na eno in ne na drugo stran – od rje načete – cevi. Obupen občutek, takole čepeti, s starim pihalnikom, trideset let staro municijo, z vojaškim znanjem nedeljskega vojaka, brez kančka borbenosti, skoraj v prvi bojni črti, medtem ko korajžni drekači v zaledju v novih uniformah, do zob oboroženi – po gostilnah zapijajo dnevnice. Potem zapojejo, z neubranimi glasovi, še kakšno borbeno. »Allons enfants de la patrie!« Naprej, otroci domovine! Na koncu pa, če se bo vse lepo končalo, bomo vsi dobili zanikrna plehnata odlikovanja in na račun mrtvih bo kak arhitekt triumfiral s kakšnim jako čudnim spomenikom.

Ne, hvala. Ostanem raje »enfant terrible«, grozovit otrok. »Allons!«

»Umazana igra je to, prijatelj,« sem šepnil Zeliščarju, ki je v naročju pestoval avtomat za ubijanje. Morilska avtomatika.

Spodaj je plastični tranzistor, ki ga je nekdo v naglici pozabil, vključenega, na okenski polici zlovesče hreščal in trmasto ponavljal

opozorilo na zračno nevarnost. Pasji sin – Byronov prijatelj – na so sednjem dvorišču pa je otožno cvilil.

»Lažni alarm?« je ugibal Zeliščar.

»Ne vem.«

Toda napetost je z vsakim vdihom vdirala skozi nosnice, prodirala v pljuča in prsi napolnjevala s tesnobo.

Takrat pa, krak, počí veja in zašumi v bližnjem grmu. Kot izstreljen, v loku poletim proti smreki. Na obrazu začutim grobo lubje, puškino kopito stisnem k licu. Prijatelj se sunkovito požene v kotanjo, orožje uperi v grm in ... Čakava.

»Saj ne morejo biti oni,« se prepričujem in napeto strmim prek cevi v smeri šuma. Prst na sprožilcu zatrepeta, na mehki blazinici začutim hlad kovine.

»Je njena kosa enako mrzla?« zaseka ostra misel skozi možgane, kot zadnji zamah koščene starke. Vidim jo, smrt, kako hladnokrvno opravlja svoj posel. Gospodar je, ima avtoriteto; mi pa smo le njeni vajenci, prestrašeni, ubogljivi in poslušni. In zdaj je poslala nekoga z nalogo, da se dokažemo, da ubijemo; in postanemo njeni pomočniki.

Po roki mi leze žuželka, muha, kot da sem že mrtev. Ne upam si je odgnati, ne upam je niti pogledati; vem, da je tam, in vem, da nekdo prihaja.

Veje se razmaknejo.

»Ah, tu sta,« prišumi in prisopiha skozi zeleno zaveso Tone in se pošali: »Ali imata mogoče še kaj prostora?!« Te besede je izrekel dovolj glasno, da ni slišal najinih izdihov olajšanja. Cev sem povetil takoj, ko sem ga zagledal, in odgnal žuželko, ki se je plazila po meni, neslišno, kot strah.

Razveselil sem se ga, Toneta. Vlival je pogum, kar tako, brez besed. Bil je starejši od naju, moški v zrelih letih, s službo, z družino, z obveznostmi. Bil je tudi muzikant. Igral je v znanem narodno-zabavnem ansamblu, katerega ime je, takole za šalo, prevajal v angleščino, kadar je govoril o tem, kako se je te »goveje muzike« že do sitega najedel. »Kljub letom sem rocker,« mi je rekel nekoč med maratonskim pogovorom o glasbi. Name je naredil poseben vtis. Zdaj je priznal, da se boji, a mu nisem verjel. Zame je bil rocker, kitarist in prijatelj

in nisem si hotel priznati, da sem opazil, kako resnobna so njegova – prej vedno nasmejana – usta. Povedal je, da je zadnje dni skadil trikrat več cigaret kot običajno. Bil je zaskrbljen. A še vedno je bil prijeten sogovornik, govoril je s prijetnim, umirjenim glasom. V tistem trenutku, ravno, ko smo se skoraj sproščeno pogovarjali, sta, kot poletna nevihta, prihrumela dva vojaška aviona. Hrup je naraščal, naraščalo je vznemirjenje. Tone je rekel glasno:

»Včeraj so vrgli bombe,« in v glas se mu je vtihotapila grenkoba, »za dlako so zgrešili most.« Poteze na obrazu so postajale kamnite, brada in brki okrog stisnjenih ustnic so veneli. Strah ima nešteto obrazov. »Mostovi med nami so že dolgo porušeni,« sem suho odvrnil. Prvo letalo je, oglušujoče, po dolgem razparalo dolino. Vrgli smo se na tla. Kot bi mignil, je preletelo dolino in se vzpelo v nebo. »Saj so nori, a hočejo vse razbit!?!« sem skoraj kričal. Nekje v podzavesti sem hotel preglasiti ves ta morilski ropot. Hrup reakcijskih motorjev pa se nam je režal izpod neba, med sadističnim krohotom trgal tišino, cefral živce in nas tolkel po ušesih, kot smrkavce. Iz mesta se je razlegla glasna eksplozija.

»Gremo raje globlje v gozd!« je med prerivanjem skozi veje zaklical Tone in izginil v grmovju.

»Nikamor ne grem!«

»Daj, greva,« sem spodbujal prijatelja.

»Ne, ne grem,« je z glavo med rameni trmoglavil Zeliščar.

»Pridi!« sem mu zatulil čez rame in se zagnal za Tonetom. Dirjal sem kakor norec: skozi veje, ki so tolkle po obrazu, čez kamenje, ki se je kotalilo in izmikalo grobim udarcem vojaških škornjev, čez korenine in čez listje, kjer mi je spodrsnilo. Opraskan sem obležal v jarku, povaljan v listju, kot jež. Znoj mi je tekkel po sencih, v glavi mi je razbijalo srce, odmevalo tuljenje psov, bobnenje aeroplanov in zagrmelo je streljanje. Ampak s čim? S pištolo? S sladoledom vrtati v beton je verjetno bolj učinkovit posel. Podžgan z besom nemoči je nekemu prekipel adrenalin. Vsi smo bili polni škodljivih kemikalij. Mi in oni. Njihovi voditelji so bili, od naših, še bolj polni škodljivih idej. Kurt pravi, da sta ti dve prvini »jin in jang norosti.«

In res. Plaz se je utrgal. Zapokalo in zabobnelo je z obeh stra-

ni. Nori ples se je začel. Tako hrupno ni bilo niti na koncertu Motörheadov, ko so našigali svoj hit Killed by Death.

Tole je bilo *zares* ubijalsko.

Vsula se je svinčena ploha, mi pa vsi brez dežnikov ... Piu, piu, piu! so prifrčale krogle skozi listje na vejah. Ta film je postajal moreče napet, vse bolj dokumentaren in prav nič umetniški.

»Saj to je noro, a se res ne morejo zmenit?!« sem ponavljal in tiščal glavo v listje.

»Je homo sapiens resnično izumrl?!«

»Hej, stojte! Kaj pa razum?«

Piu, piu, piu, je zaoralo v odgovor in takoj sem nehal postavljati bedasta retorična vprašanja. Obraz je rinil skozi listje. Na koži sem začutil hladno, lepljivo gozdno zemljo. Tudi zavohal sem jo, to črno rodovitno snov. Prešinilo me je: »Zrna, ki zdaj padajo nate, so jalo-va in ne bodo rodila drugega kot smrt.« Zemlja je imela tako domač okus. Tisti kiselkast okus, ki sem ga poznal. Kako bi mogel pozabiti, to je bil okus otroških dni. Prepoznal sem vonj zgodnje mladosti, ko smo se potepali po gozdovih in se igrali. Vsak večer smo se vrnili domov prepozno. Mamo je vedno tako zelo skrbelo. One so vedno zaskrbljene, matere. Mi, paglavci, pa smo zamujali, ko smo se, bedaki, po cele dneve igrali vojake, se streljali z lesenimi puškami in se šli bitke. Najbolj imenitni so imeli kupljene kovinske puške, ki so bile videti kot prave, le ubijati se ni dalo z njimi. Niti ptic, še sreča.

Spomnim se, da mi je stric ročno izdelal kopijo lovske dvocevke. Stric Andrej je imel zlate roke. »Vojaške puške,« je rekel odločno, »ne bom delal!« On je že vedel zakaj.

S prsti sem počasi obrisal zemljo z ustnic in konice jezika. Nisem je izpljunil, mladostnih spominov vendar ne moreš izpljuniti kot češnjevo koščico ...

Nekako sem se znebil teh metafizičnih koščic in se vrnil, dezertar, s svojega bega v preteklost; nazaj, v neizogibni tukaj in sedaj. V roki puška, prava, prav nič imenitna. Kaliber sedem celih devet milimetra. Lahko bi naredi prav grde luknje v stvari, v ljudi. Ljudem se reče, kadar so v vojni na nasprotni strani: »sovražnikovi živi cilji.« In z majhno jezikovno sleparijo se človek spremeni v tarčo, v predmet,

v stvar. A vest je nemogoče prelisičiti s tako ceneno zvijačo. Dali so mi v roke to reč, vse naokrog poka ... Je to edini izhod?

Mama, oprosti, tudi danes bom zamudil, zamudil marsikaj.

Začele so padati granate. Fiiu, blizu. Fiiiiu, bliže ...

»Preklete, preklete,« sem panično ponavljal, »treba bo stran!« V hribu, malo nižje je improvizirano skladišče razstreliva, in če zade-nejo tja, pa čeprav po kakem bedastem naključju, lahko samo še skočim v zrak in se razpršim po okolici. Dolžnost je velevala: »Ostani!« Dolžnost do koga? Do rumenkaste snovi tam doli v lesenih zabojih, ki samo čaka na kemični razlog, da se v hipu vžge, spremeni agregatno stanje in z velikim pokom naredi krasno razdejanje. To lahko stori, ta snov, tudi brez mene. Še bolje. Ne, to ni strah pred letenjem. To je čisto navaden instinkt. Preživetje. Gon po samoohranitvi. In čisto razločno mi je govoril: »Stran, takoj stran!« Je to patriotizem, da ostanem in se junaško razpočim?

Ali ni dovolj, da sem zadnjič postavljaj mine, ki so hinavsko prežale na vsako napako mojih potnih prstov, da bi se mi lahko s privoščljivim, gromoglasnim krohotom razpočile v glavo?!

Hitro se izgovorim na Kandinskega: »Patriotizem je negativno čustvo, le še ena omejenost več!« pustim herojstva za bolj primeren čas in jo pobrišem. Če me kdo vpraša, sem se taktično umaknil. Včasih resnica tako žaljivo nesramno razgalja dogodke, da jo moramo zakriti z uradno verzijo res-nič-nos-ti. Res ničeva resničnost.

Počasi je masovna norost ponehala. Streljanje je utihnilo, oklepna vozila so se ustavila in modro bliskanje luči reševalnih avtomobilov se je oddaljilo v mraku. Kričanje in povelja, vse je zamrlo v spokojnost večera. Zavladovalo je zatišje.

Poveljniki so se, menda, spet dogovarjali o dokončnem premirju. Med samogovorom: »Dajte se že enkrat zmenit, meni je vsega dost, jaz grem domov ...!« sem se vrnil k hiši.

Tovariši so kapljali iz gozda, kot žalostne solze na dvoriščni prah. Zbit sem se sesedel in obsedel na nahrbtniku.

Toneta še ni bilo.

»Le kod hodi?« me je grizlo. Z zobmi sem stiskal spodnjo ustnico, vdihnil ... in med dolgim izdihom, s pogledom iskal njegov obraz v

množici. Pa je le prišel.

Zeliščar, ki se je vrnil malo pred njim, še ni utegnil vprašati, kje je. Še bolj mrk kot prej je Tone stopil k nama. Najprej je pomolčal, naju premeril z očitajočim pogledom in vprašal: »Kje sta bila?« Malo tiše je dodal: »Iskal sem vaju.«

Povedal je, da je granata padla ravno tja, kjer smo se razšli, na rob gozda, in da je drobec ranil našega tovariša. »Bal sem se, da je tudi vaju zadelo,« je rekel in naši pogledi so se srečali na tleh, v prahu.

»Točno tja je padlo,« je ponovil ...

Tiho sem siknil: »O, pizda!« in si šel z roko preko glave. S prsti sem razkopal potne lase, kot bi se hotel prepričati, če je še tam, glava. Bila je na svojem mestu, cela, hvala bogu. Komu hvala?! Ne, bog še z mezincem ne bi mignil za naše uboge riti. Njemu zadostuje, da je. Nas bi lahko tista kovinska stvar razdružnila v pašteto, pa ne bi dal niti znamenja, da obstaja, kaj šele, da mu je žal.

Prijatelj se je prijel za usta in se izmuznil za vogal. Pozneje je rekel samo, kot nekakšno opravičilo:

»Prekleta pašteta.«

Večerjal ni nihče, vsak je žvečil le svoje misli, molče, sam pri sebi. Vladala je mistična zamišljenost.

Čakal sem navdih, inspiracijo ... Toda nič. Nič. Tišina. Tudi muze so molčale.

Zarečeni kruh

Suh kruh žvečim,
stari zarečeni kruh.
Že zdavnaj se mi je posušil,
izgubil okus in arome sled.
Zob časa mu je že odkrušil
– med nebom in jezikom –
drobtine pozabljenih besed.

Zdrobljena skorja
zahrešči v sredico,
krhke obljube dane sebi
se zažrejo v spomin.

Suha usta
stisnjenih zob
premelevajo
resnico iz drobtin.

OBNOVLJENE OBLJUBE

Pred zadnjim množičnim ljudskim zapravljanjem denarja, to je volitvami, je bilo še posebej zabavno. Na raznih soočenjih, javnih nastopih in predstavitev so stranke in njihovi predstavniki tekmovali med seboj, kdo bo bolje in v krajšem času briljantneje rešil dosedanje ter prihodnje probleme. Kviz si je v raznih oblikah ogledalo hvaležno mnogoštevilno občinstvo. Tako kot so nekoč v imenu ljudstva gradili socializem, so se politiki tudi sedaj čutili dolžne in poklicane, da nam izpolnijo skrite sanje, za katere sploh nismo vedeli, da smo jih kdaj sanjali. Za priboljšek pa so palico s korenčkom, na kateri je z okornimi črkami pisalo »demokracija«, usmerili v Evropo in nato še kam drugam. Aktivnosti v soju žarometov so se vrstile, besede so se medile, piskrček za med in mleko pa je pristavil tudi lokalni strokovnjak za stike z javnostmi, kakor se je skromno predstavljaj osebam, za katere je menil, da so pomembne, in tudi pred ljudmi, v zvezi s katerimi je mislil, da je pomembnejši on sam, se je postavil z enakim nazivom. Ampak v tem primeru je to za spoznanje bolj odločno poudaril. Izraz javnosti – za vsak primer v množini – naredi boljši vtis na javnost.

»Pozni ste, gospod,« urednik lokalnega časopisa je dvignil pogled z vizitke in še enkrat ošvrknil napisano: Ferdinand A. Kumar, direktor, agencija za stike ... in podkrepil svoje besede: »Redakcija je tako rekoč zaključena.« Nič kaj vesel ni bil možakarja pred vrati: z zlato iglo v kravati, mobilnim telefonom za pasom in avtomobilskimi ključi v roki, bingljajoč z obeskom bavarskega porekla.

»Veliko dela imamo, saj veste, zdaj bi naenkrat vsi oglaševali,« je z natrenirano prepričljivostjo hitel pojasnjevati možki iz agencije, »sicer pa je tu posla za vse!« Besedo posel je pomenljivo upočasnil in s premišljeno dobro voljo najavil: »Stranke bodo plačale.« »To je zdaj glavni biznis,« je nadaljeval v optimističnem tonu, povzetem bržkone po katerem izmed kvizov. Urednik, ki je zadevo poznal iz življe-

nja, ker so mu še od prejšnjih volitev dolgovali plačilo za reklamna sporočila s sloganom *Beseda velja*, pa je ostajalo še vedno le pri besedah, je manj navdušen vprašal: »In kaj bi želeli objaviti?«

»Popoldan vam posredujem naročilnico za tri reklamna sporočila najpomembnejših parlamentarnih strank.«

»Čujte, popoldan je prepozno, časopis mora jutri v tiskarno, pojutrišnjem izidemo,« se je vznejevoljil možak v redakciji in pomislil: spet nekdo, ki ne zna planirati in ne vidi dlje od svojega nosu. »Kaj gre v časopis, moram vedeti zdaj, ne morem kar tako ...«

»Prihranite prostor, trikrat po polovičko,« se ni dal zмести oglaševalec.

Časopis pač živi od reklam in uredniki to dobro vedo. Pa tudi drugi vedo, kar vedo uredniki, na primer javnost ali pa tisti, ki imajo z njo stike: »Ta tri reklamna sporočila mi spravite noter.«

»No, bom preveril, če bo šlo, glede na obseg ...« se je začela situacija predvidljivo mehčati.

»Če pa ne gre, pa dodajte eno stran!« je vztrajni gospod iz agencije brž potegnil politično rešitev in se zmagoslavno nasmehnil.

Urednik ga je nejeverno pogledal in pri sebi nekaj zagodrnjal.

»Pa ja, dodajte stran, pa je!« je vidno ponosen negoval svojo izvirno idejo. »Dve polovički natisnete sem, eno pa stisnete drugam!« kimal je z glavo, češ to pa ja ni nobena kunšt, jebenti.

Za naveličanimi uredniškimi očmi, ki so videle že marsikaj, pa se je odvijala mala drama. Naj pojasni ničkolikokrat pojasnjeno, naj to pove strokovno, pikro, obrne na šalo ali ... En drek mu bom razlagal to preproščino! Naj gre na stran in si obriše rit z listom, ki ima eno samo stran.

Urednik je vdihnil in ponudil: »Ali pa, če povečamo obseg za stran in pol.«

»Seveda, krasno, saj sem vam rekel.«

Navdušenje je naenkrat umolknilo. »Pa to ne bo dražje?«

»Ne, cena ostane ista,« je velikodušno odvrnil hudomušnež ter opazil, da je naročnik navdušen nad ponujenim nesmisлом. »Ali pa bomo glede prostora morda našli drugo rešitev.« Izvedljivo, bi moral še dodati, a je raje užival v svoji domisllici.

»Z vami je lepo sodelovati,« je uredniku polaskal navdušeni gospod Ferdinand A. Kumar, direktor agencije, in ponudil roko, vendar jo je prehitelo vprašanje.

»Pokončne ali ležeče?«

»Prosim?«

»Reklame.«

»Pokončne, ležeče,« je ponovil gospod Ferdinand in se odločil, »vseeno je!«

»Črno-belo ali barvno?« je bil neizprosen časnikar.

»Barvno, barvno, z logotipom!« je poudaril gospod Ferdinand in se sproščeno naslonil nazaj, kakor da je zdaj vse opravil, samo še vstane in gre.

»Imate material s seboj?«

Gospod Ferdinand se je zdrznil, si ponovno nadel poslovni nasmešek in začudeno vprašal: »Material?«

»Tekste, vsebino oglasov,« je rahlo nestrpno razložil urednik, »mi si ne moremo kar izmisliti vaše reklame, a ne.«

»Gotovo, gotovo, imate prav, seveda.« Zasrbelo ga je na zatilju.

»Tehnični potrebuje tudi nekaj časa, da te oglase pripravi.«

Urednik je dvignil telefonsko slušalko in se za spoznanje obrnil stran, pritisnil je tipko na aparatu, interno. Zdravo. Tri reklame še imam. Ja. Polovice. Mhm. Kolor. Ne. Predvidi prostor. Dobro. Ja.

Gospod Ferdinand se je medtem popraskal in pogledal urednika, medtem ko je le-ta spustil slušalko: »To bi rabili kdaj?«

»Zdaj.« – »Zdaj?!«

»No, pravzaprav bi bilo že včeraj prepozno,« se je iz natančnega upoštevanja terminov pošalil urednik, razširil roke v nemoči, se malo spozabil in se zasmilil samemu sebi. Le zakaj je končni rok pri Angloameričanih poimenovan dead-line? Skrajni rok – smrt za urednika in pika, pardon črta.

Pogledal je sogovornika in se zresnil: »Čim prej. Če želite, da bo objavljeno, kar ...«

»Mora biti v tej številki časopisa, ker izide tik pred volitvami,« ga je presekala, »naše stranke tako planirajo.«

Če bi vsaj malo načrtovali, je prešiniło urednika, bi bilo

to narejeno pravočasno, ne pa da zadnji trenutek poslušša to sprenevedavo moledovanje.

Oglaševalski izvedenec je zatrdil, da je zastavil svoj ugled in da mora biti ta zgodba zaključena v obojestransko korist, da je tako rekoč javni blagor, če že ne nacionalni interes. Kolikor je imel povedati, je izdatno podkrepil z obveznimi skratka, cirka, dejansko, rekel bi še in rad bi poudaril ter absolutno. Res, kakor je povedal, možak je imel obilo dela; v glavnem z govorjenjem.

Zazvonil je telefon. Urednik se je motečega zvoka tokrat skoraj razveselil. Prosim ... Ne. Ne. Nimam še. Ja. Ne. Mhm. Saj sem ti rekel. Mhm. Ne, ne. V redu, ja. Velja. Dobro. Te pokličem.

Počasi ga je zajel nov pljus besed, in ker ga ni poslušal, se mu je zazdel gospod iz oglaševalske agencije kakor velika riba, ki spušča mehurčke pod strop njegovega steklenega akvarija. In ko je gospod Ferdinand A. Kumar odbingljal z obeskom, si je zaželel, da bi ga nekje na odprtem zasačil kak starec, morda bivši bokсар, in ga ujel v precep.

Skoraj natanko kakor so bili dogovorjeni oziroma: »Z debelo triurno zamudo,« kakor je bil natančnejši urednik, se je cenjeni gospod ponovno pojavil v redakciji. Prinesel je tudi potrebni material za reklamna sporočila, skoraj v celoti. Zaradi spleta okoliščin so manjkali le logotip ene izmed strank in nekaj nagovorov kandidatov, besedila, ki jih je prinesel, pa naj ne bi bila dokončna, ker se v štabu stranke še niso uskladili ... Predvsem pa so imeli težave z izpolnjevanjem terminskega plana. No, morda pa niso vedeli, da bodo drug teden volitve, je prešinilo urednika, vendar je modro molčal.

Nekaj minut po odhodu oglaševalca je k uredniku v pisarno vstopil, kaj vstopil, vdrl, tehnični urednik. »Kter kreten je prinesu to solato?« brez pozdrava treščil ponošeno mapo na zloščeno urednikovo mizo, da so se pomečkani listi različnih barv in formatov speljali z nje, kakor da bi se razlili. »Ej, ta folk je vedno bolj butast! Pa poglej to sranje!«

Urednik je nagubal med obrvmi vprašaj in počakal na glavno misel, ki je običajno sledila. Sodelavca je poznal že kar nekaj let in s formalnostmi si nista grenila časnikarskega kruha.

»Poglej, ti teksti so za pretipkat! Oslarija!« se je dušil urednikov tehnični kolega. »Natipkano na računalniku so sprintali in prinesli k nam na papirju namesto na disketi, da lahko zdaj ponovno kljuvamo po tipkovnici. A še vedno mislijo, da je reža na ohišju šparovček ali poštni nabiralnik?! Tem bi bilo treba računalnike odvzeti z dekretom! Saj ne rečem, da bi moral vsak imeti elektronsko pošto ... ampak take neumnosti!« Iz dneva v dan. Urednik je skomignil, češ kaj pa jaz morem.

Tehnični je izbruhal svoj žolč in potegnil iz kupa listov manjši potiskan list, izrezan iz časopisa.

»Tole, prijatelj, je pa pika na i.« Urednik se je narahlo naslonil nazaj in v duhu izreka – za dežjem posije sonce – potrpežljivo vedril v svojem naslanjaču. Kolega pa je na mizi zravnal papir, ki ga je držal in ogorčeno nadaljeval: »Poglej, štiri leta stare obljube bodo ponovili. Isti človek, iste besede!« Srepa je pogledal urednika in siknil: »In mi bomo tole tiskali.«

Izzvani je z zanimanjem potegnil glavo iz fotelja in se sklonil nad mizo. Pogledal kolega in uprl pogled nazaj v sramotni dokaz politične puhlosti. »Da ni pomota?« je bil skeptičen.

»Dej, ne serji ga! To je njihova vizitka! Po moje tile še ene nagradne križanke v Cicibanu ne bi rešili!«

»Nimamo časa ugibat,« je začel umirjati situacijo glavni urednik, »poklical bom naročnika in preveril.«

»Pa vprašaj, če nam lahko prinesejo računalniški monitor, da bomo prekopirali tekste ...« je med rahljanjem in zlaganjem papirja pripomnil v prepolno mapo.

Pri vratih se je obrnil: »Ali naj opremim reklamno sporočilo z datumom prvega natisa?«

»Ne nori!«

»Resno, to bi bilo najbolj pošteno. Prava informacija.« Misel mu je silila na jezik: »Izberite kandidata stranke, ki že štiri leta ni storila nič, zdaj pa vam ponovno obljublja že obljubljeni.« Zmajal je z glavo: »To je perverzno!« In prhnil: »In med takimi bomo izbirali.«

Urednik je pripomnil: »Politika je ...« in dvoglasno sta z ustrezno besedo zaključila misel.

Procesija

Videl sem
prihajati:
slepe iz galerij,
gluhe iz koncertnih dvoran,
nepismene iz šol,
krivične s sodišč,
neozdravljene iz bolnišnic
in trdosrčne iz cerkva.

Gledal
in videl sem,
kako bomo odšli:
slepi, gluhi,
nepismeni, krivični,
neozdravljivo trdosrčni.

Kamen
se ne bo odvalil
ne od srca
in ne izpred vhoda
v kamniti grob.

VRNITEV IZGUBLJENEGA SINA

Na cerkvenem dvorišču so se gnetli praznje oblečeni farani. Blejanje množice je v pomladni veter vnašalo nekaj vznemirljivega pričakovanja. Napočil je dan, ko bodo medse sprejeli zamudnike, zakramenti po hitrem postopku. Birma in obhajilo za telebane. V množici čakajočih mladeničev in mladenk ter družinskih članov je stal tudi on.

»Ne morem se znebiti vtisa, da gre le za cirkus,« je ponergal svoji spremljevalki in se uzrl po ljudeh.

»Nehaj.«

»Poglej kakšna ...« Prekinila ga je, preden bi uspel reči kaj sočnega, kot je imel navado.

»O tem sva se že pogovarjala in prosim, da zdaj nehaš.« Ni zvenelo kot prošnja, ampak kot zapoved. To je bila danes prva zapoved. In ni se mu ljubilo prerekati, pa tudi prostor in čas nista bila najbolj prava za sproščeno kreganje.

»Res smo zanimivi,« je nadaljeval, »poglej, kako dolgočasne uniforme.« Vedel je, da ji bo vzbudil zanimanje. Z očmi je sledila njegovemu pogledu.

»Vsi ti ceneni reklci so iz Madžarske. A vidiš, da so vsi vijoličasti, ko da sva v Lentiju?«

»Ne norčuj se, pa res ni treba, da so vsi v Murinih oblekah za sto jurjev.«

»Res ne.« Presenečena nad njegovim spravljenim tonom ga je prijela za nadlaket, se privila k njemu in mu tiho rekla nekaj besed.

Zdaj, ko sta bila zopet oba na svoji strani, ji je šepnil v uho nekaj žgečkljivega, da se je narejeno zgražala.

Svetišče je bilo svečano okrašeno zunaj in znotraj. Ob gotških oknih so bili speljani venčki, spleteni iz majskega cvetja, pred baročnim oltarjem so bili razporejeni šopki rezanih rož, s transparenta je prisotne pozdravljalo besedilo v Slomškovi slovenščini in barvni logotip svetega leta. Nasičen zrak je še zgostilo kadilo, ki je polnilo nosnice. Luč, ki je visela s stropa, je bila večno priključena na električno. Zdelo se mu je, da je vsega preveč.

Potem se je začelo.

Po tistem, ko so nekajkrat vstali in sedli, so mu misli odblodile naokrog po prostoru. Med berilom se je zalotil, da ne poslušajo zgodbe, ki je bila namenjena njemu in ostalim zamudnikom, ki so prejeli zakramente pet, deset ali petnajst let pozneje. Premleval je pogovor izpred nekaj tednov, ko sta se s puncjo prvič resno sporekla.

»Tebi je tako vseeno glede tega,« mu je odvrnila, ko se je namrdnil nad možnostjo, da se priključi občestvu. Pogovor je postajal kliše: ona se je pogovarjala z njim, on je molčal.

»Meni to veliko pomeni ...« ga je prepričevala.

»Ne vem ... ampak meni se zdi, da je zdaj to nekakšna moda,« je po premisleku odvrnil in umolknil.

»Kako lahko rečeš kaj takega?!«

»Lepo, z glasilkami in usti,« ga je prešinilo, preden je odgovoril: »Zdaj so vsi kar naenkrat noter, zajamčeno pravilna pot, nekateri so se iz prvih vrst na partijskih sestankih, baje, presedli v cerkvene. Kakšni so ti značaji, lahko presodiš sama.«

Nekaj trenutkov tišine je zazevalo med njima, kakor brezno molka. Stisnjene ustnice.

»Kam meriš?«

»Nikamor.«

»Hočeš reči, da smo takšni ...«

»Saj sem ti povedal, kar sem hotel reči, ne išči skritih pomenov. Ni pošteno.«

»A da ni pošteno,« je vzrojila, »ti boš pridigal o poštenju, ko si tako idealen!« Zaničljivo je prhnila in se obrnila stran.

Ni mu bilo vseeno, da je tako reagirala, vendar je ni več prepričeval. Sam pri sebi je tuhtal, kako naj pride zadevi do dna. Ni mu šlo

v račun, da je tako vztrajna, ko ji je vendar že vse povedal in sta vso stvar že temeljito prelela, on racionalno, ona čustveno; zaključka pa nobenega.

Saj, njej bi to veliko pomenilo, njemu pa ne toliko, še ena ceremonija in gnjavaža več.

Nikakor pa ga ni pomirilo, da ima v bistvu prav, ko je razložil sebi in njej, da je v kočljivem položaju in da je moralna dilema v resnici velika. Če bi pristopil s figo v žepu in z lažjo, češ, saj sem prepričan v vse, kar pravite, bi se slabo počutil pred samim seboj, če pa izrazi svoje stališče in prepričanje, pa ga kljub vsemu sprejmejo, bo postavljena pod vprašaj institucija: njena doslednost in pokončnost. Če pa je res vseeno, potem pa mu ni treba zganjati cirkusa z vsemi temi zadevami, kajti če lahko pogledajo skozi prste pri zakramentih, zakaj ne bi raje olajšali položaja sebi in njemu ter mu pogledali skozi prste pri opravljanju cerkvene poroke. Če nisi dosleden, je res prava figa, kje v verigi zakramentov stojiš tam s figo v žepu. Vsekakor je te svoje misli spremenil v obzirne besede, preden jih je izustil, a rezultat je bil jalov. Na koncu se je odločil, da bo popustil in naredil ljudem veselje. Tako grozno pa res ne more biti, si je mislil in rekel, pa naj bo, jebi ga.

Prilika o izgubljenem sinu se je bližala h koncu. Zbor je zapel hvalnico, zdelo se mu je, da so v zboru same ženske, in pesem je končala nekje v višavah, pod stropom cerkve, kamor so bile uprte oči tistih, ki so bili za vso stvar najbolj zagreti.

Njemu pa je sedaj šlo samo še za to, da opravijo, da pobegne iz tega z vonji, hvalnicami, zvoki, s cvetjem, arhitekturnimi detajli, zgodovinskimi in umetniškimi obdobji, freskami, slikami, podobami, čustvi, grožnjami in obljubami prenatrpanega prostora. Bilo mu je tako zelo mučno, ko je lepo rejen namestnik nekega dostojanstvenika z medenim glasom razlagal o enakosti pred bogom. Nehote se je spomnil domislice, da smo bili v socializmu vsi enaki, le da eni bolj enakopravni od drugih.

Končno je odzvonilo, ni pošiljal spraševati, le oddahnil si je, ko je stopil na zrak.

Madžarski suknjiči, predvsem vijoličasti in zeleni, so se drenjali

sem ter tja po dvorišču, skupine so se pripravljale na fotografiranje. Fotograf in katehet sta hitela organizirat svoje varovance.

Sprva je hotel kar oditi, a so ga nekako zrinili v gručo pred objektivom, in da jim ne bi pokvaril posnetka, je obstal in se pretvarjal, da je del procesije.

V skupini so se vsi poznali med seboj, se tikali, klicali in ogovarjali. Na ceremonijo je prišel iz drugega kraja, zato je vzel to v zakup, pa še manj zoprno mu je bilo, ker mu ni bilo treba zavračati začudelih pogledov.

Nekdo od organizatorjev je hitel s postrežbo, in ko je prišel do njega, se je s pladnjem dobrot sunkovito obrnil in odhitel. Katehet ga je, brž ko je videl osupli obraz ob sebi, potolažil, rekoč: »Mi smo se organizirano pripravljali na ta dogodek, vi pa niste iz naše skupine, kajne?!«

»Ne, ne, nisem iz vaše skupine,« mu je odvrnil, in ko je zaslišal svoje besede – nisem iz vaše skupine –, mu je postalo prekleto jasno, da je to še kako res.

Izgubljeni sin, ki se je vrnil k očetu, je pač imel to srečo, da je bil iz prave skupine, si je mislil, povlekel svojo spremljevalko ter siknil kratko in rezko: »Greva, vidiš, da nisem njihov!«

Začudeno ga je pogledala in molče prikimala; besede so bile v napoto.

Doma je slovesno izjavil: »Vrnitev izgubljenega sina,« kar je bilo slišati kot no, pa je mimo, in malo manj slovesno izjavil še eno resnico, ki ga je tiščala vso pot iz cerkve, kjer se je počutil kot teleban, še posebej po srečanju s pladnjem in z vodjo skupine, ki ga je takoj po tem, ko je bil sprejet, mazilo se še posušilo ni, meni nič, tebi nič, po hitrem postopku izobčil – easy come easy go –, tako da je bil začuden nad hitrostjo ceremonij v pregovorno togi in neprilagodljivi ustanovi. S ščepcem grenkobe je hladno in preudarno povzel, kakor je to storil že nekajkrat, pa ga ni nihče poslušal, le pogovarjali so se z njim: »Pred Bogom smo morda, pred cerkvijo pa nismo vsi enaki.« Domači so ga začudeno pogledali in ga opazovali z nejevernimi pogledi, češ je mogoče v tako kratkem času pridobiti tolikšno izkušnjo in modrost za take zaključke.

Pa ni bila modrost, samo moda je bila: o vsaki zadevi imeti svoje mnenje in se malce vzvišeno hahljati vsemu okoli sebe.

»Ti, izgubljeni, obljubim, da ti ne bo treba nositi vijoličastega suknjiča, ampak zdaj pa že nehaj,« ga je posmehljivo nagovorila izvoljenka in ga poljubila na nagubano čelo. To klavrno romanje je gotovo vzela za dokaz ljubezni in naklonjenosti, kar ni daleč od resnice, si je rekel, jo poljubil na usta in si zamrmral: »Glavno je, da sva v isti skupini.«

»Preveč si ženeš k srcu, ne jemlji tega tako zares.«

Hotel je protestirati, zaradi načel, pa si je premislil. Zdaj ni bilo več pomembno. Seveda, šlo je samo za formalnost.

Ristanc in klepsidra

Šum dežja
z dvorišča
prepodi otroški vrišč
in bel ristanc,
gosto preboden z rastrom,
izgine v črni pločnik.

Pozno popoldne prestopa
črto mladosti na dlani.

Bo odtekajoči čas,
kapljo za kapljo,
odplaknil tudi otroke
iz klepsidre naših duš?

SONČNI KROGI

Vrtela se je na mestu in se smejala. Smeh je krožil naokoli, se igral s čopom las in kodri, ki so poskakovali, poplesavali in jo objemali.

»Plešem,« je zaklicala in med vrtenjem pogledovala k mizi na terasi, kjer je ob kavi sedel mlad moški.

Drobni opanki so se rumeno prestopali po pravilnem vzorcu na opečnatih tleh, deklica v sinji oblekici pa je nagnila glavo in zamežikala v nebo. Sonce. Koraki so mehko in le na trenutke negotovo tep-tali plešočo senco med žarki sončnega mozaika na tleh.

»Ni muzike,« je pomežiknila, ko sta se ujela s pogledi, in odvirtela dalje, »plešem!«

Nasmehnil se je in za hip pomislil, kako so to poletje doživeli sončni mrk. Popolni sončni mrk. Z zamudo je prišel tisti dan iz službe, sredi delovnega časa, da bi z ženo in hčerko skupaj doživeli ta trenutek. Tako si je pač predstavljal mrk, kot da bo noč in takoj zatem zopet dan. A je le nekako spolzela svetloba z neba in obzorje je bilo skrivnostno, skoraj srhljivo; tako da ga je tudi tokrat zmrazilo ob tej podobi, čeprav je sedel na sončni terasi in se ni ozračje niti malo shladilo. Če bi ugasnilo, ga je presvetlilo, pogledal je v sonce, da so se mu pred očmi naredili barvni krogi, če bi nehalo sijati, bi zledeneli.

Pogledal je malo plesalko, ki je še vedno krožila okrog sonca, in jo poklical po imenu. Barvni kolobarji med njima so skrivali vse, razen silhuete, ki je krožila. V levo se vrtil, je opazil, namrščil čelo in zaklical: »Še v drugo stran.«

»Ne drugo stran,« je odgovorila in se opotekla, ker je zmotil njen ples.

»Pazi!« je poskočil s stola in obstal, naslonjen na mizo, napol stoje, kot da ne ve, ali bi sedel ali vstal. Ujela se je in odvirtela naprej. V levo.

»Ne tako hitro!«

Le zakaj ne spremeni smeri? Spet jo je zaneslo in skoraj je padla. Tokrat je ni zmotil, ne prej ne pozneje. Smeje se je ujela in odvriskala v levo.

S hrptom proti soncu je nežno zaklicala: »Ati, senco mam!« Dvigala je roke, kot bi posnemala kazalce na uri, in gledala senco na keramičnih tleh.

Le v katero smer se bo pognala?

Mirovala je in to ga je pomirilo. Odpil je požirek kave, vrnil skodelico na krožniček, smuknil s pogledom k hčerki, ki jo je še vedno zabavala senca, in pogledal na uro. Le zakaj pleše v nasprotni smeri urnih kazalcev? Tudi sam se v desno ne sučem rad; točno, še pri smučanju sem vedno zavil na levo in se ustavil, čeprav je bila vlečnica na desni strani smučišča. Ta smučarski skok v drug letni čas mu je kar godil. In hladno razumsko je hitel odkrivati svojo ljubezen do levega vrtenja.

Tudi letne čase sem si vedno predstavljal v levo. Ne vem, od kdaj in ne zakaj. Tako pač je. Ko nekdo omeni letne čase, pomlad, poletje, jesen, zimo, vidim pred seboj krog in štiri pravokotnike. Vendar to ni pica štirje letni časi, ampak shema. Mogoče sem šema, ampak pred sabo vidim kroge. Spodaj se začne, z zimo, in se nadaljuje, kot če bi potoval od šest do tri na urni številčnici. Na tri je pomlad, leži desno in više. Zima je sivo-bel sploščen krog, ki diši po peči na trda goriva, morda po sajah. Pomlad je pokončna elipsa z vonjem travnika in je obarvana v zeleno barvo lipovega lista, ko ga preseva sončna svetloba in ga gledaš s spodnje strani, tako da se ti prikažejo vse žilice in zagledaš v listu drevo, iz katerega raste, ko še enkrat posnema že videno. Je to fraktal? Nekaj takega.

Maja se pomlad prevesi v poletje. V moji sliki je to med drugo in eno. Poletje nastopi obarvano v stereotip modrine in elipsa je spodaj temna, zgoraj pa svetlo modra. Prevladuje cian. Poletje ima vonj razgretega asfalta in bencinskih hlapov. In suhe trave. Ne. Ni to. Mislim na travniško travo brez posebnih učinkov. Navadno vulgarno travo, v kateri lahko stopiš na oso, ki so jo poimenovali vespa vulgaris, in te miselni krog zopet pripelje nazaj na asfalt, s skuter-

jem, ki neustavljivo drvi proti jeseni. Jesen. Kostanji in vlažni listi na blatnih tleh. Od rdeče, rjave do sive. Ali sploh lahko obstaja jesen brez kostanjev? Vedno smo jih nabirali za šolo. Zdaj so jih posekali, izkopali korenine, presejali zemljo in pesek, če le ni kaj vrednega ostalo od minulih časov in ...

Kostanje ob cesti so žrtvovali avtobusu.

Letni časi, prepleteni v krogu, so mogoče le umetna zamenjava za naravni tok, ki smo ga že zdavnaj pozabili, ker ne sejemo, ne okopavamo, ne gledamo zorenja in ne trgamo sadov. Gremo in kupimo. Ne, odpeljemo se čim bliže vhodu in grabimo. Koga briga letni čas! Zdrznil se je in pogledal otroka. Deklica je resno pogledovala proti njemu in se z roko gladila po glavi. »Čopka mam,« je rekla in nagnila glavo, da bi bolje videl. Prišla je bliže, se zvila v naročje in začela čebljati.

Poslušal jo je le napol, kot da ne bi bil popolnoma prisoten. Z nasmehom, ki ni od tod, je bil videti nekoliko zgubljen.

Deklica ga je prijela za brado in mu usmerila glavo proti mozaiku na terasi: »Sonček je.«

»Ja, sonček je in ti si skuštrana,« je ukradel ukradeni grafit z obrežja Ljubljani in ga izrekel.

»Nisi skuštrana,« se je odprla z odločnim gibom in r je zvenel, kot da bi hotela reči j.

»Veš, to je pesem ...«

»Nisi skustjana!« je zatrdila in ga od spodaj pogledala v obraz. Oba sta se zasmejala in poblisknila z očmi kot dva zarotnika.

»Sonce je,« je ponovila s svetlim glasom in pokazala s prstom.

»Ne, tam je sonce!« ji je ponagajal.

Sočasno sta dvignila glavi, pogledala v sonce in se skušala spogledati. Barvni kolobarji so ju za nekaj trenutkov ločili z bleščečo svetlobo.

Z dlanjo ji je pokril oči in jo stisnil k sebi. V sonce ni zdravo gledati. Izvila se mu je in kihnila.

»Na zdravje!«

»Zdravje!« mu je sinje odvrnila in se glasno zasmejala, da se je smeh odbil od opečnatih tal in se izgubil pod nebo.

Zopet ji je položil dlan čez oči in ji šepnil na uho: »Ne glej v sonce.«

Nekaj je še hotel ...

»Ni sonce, tema je,« je deklica potuhtala, ne da bi se upirala objemu. Nežno ga je prijela za prste roke, ki ji je zastrla pogled, in jo odmaknila:

»Ni tema!«

Vrisknila je, povlekla očetove prste čez oči in začebljala: »Tema je, tema ...«

Postala sta smejoči se klobčič, iz katerega je kdaj pa kdaj šinil vrisk. Zvabila ga je v ris igre, vedno se ji posreči. Uroči ga z neskalskim veseljem in žarečo srečo ter nalezljivim smehom.

Kar boste storili njim, najmanjšim, boste storili meni. Ni bil prepričan, če je stavek, ki se ga je domislil spomin, popolnoma pravičen, vendar ga je v želodcu začutil kot nekaj težko zavezujočega. Ne storite ji žalega. Ne komu drugemu. Naj plešejo, četudi ni glasbe in čeprav le v eno smer.

Skrivoma je pogledal smejočo se hčerko, ki se je grbila in se mu hihitala v naročje. Nekakšna gmota mu je sedla v grlo in molil je, da tisti hip ne bi prineslo mimo nikogar, ki bi zmotil njuno vrteče se poplesavanje. Če bi ga natakar v tem trenutku morda vprašal, če želi še kaj, bi ga gotovo pogledal v sonce in pijan od svetlobe, s čudnim, na jok spremenjenim glasom šepnil – kasneje ...

Čez nekaj dolgih minut, ko sta se zatopljena drug v drugega skoraj skobalila s stola, je urok prenehal.

S komolcem je butnil v marmorni rob mize, jo zagugal, da je skodelica zažvenketala in žlička zacingljala.

»Opa-la,« je bleknil, trdneje prijel kodrolaso in ustavil vrtenje smeha. Nad točilnim pultom v lokalu je gotovo visel napis: Namerno razbite kozarce zaračunamo trikratno. Nevede je hitro zračunal, da je bolje hliniti pazljivost: »Pazi, polila bova,« je rekel malo manj razigrano in posadil punčko na prazen stol ob sebi.

Deklica pa se je še kar hihitala in se zvijala v smehu. Moški je sam pri sebi zamrmral, češ le kje hodi, ošvrknil s pogledom številčnico in se nagnil k čopku, ki se je tresel na stolu: »Mamica bo kmalu

tu,« v predelu zatilja pa se mu je izgubljala topla omotica.

Zatem je zravnal telo od pasu navzgor, s kotičkom očesa zaznal poglede gostov za sosednjo mizo, pomežiknil hčerki in s prsti desne roke dvakrat zabobnal po mizi.

Prišla je malo po tistem, ko je deklica pojedla čokolado, ki se je zmehčala ob topli kavni skodelici.

»Mami, mami,« je hitela deklica, zdrsnila s stola in se zagnala proti vhodu na teraso, naravnost v slepečo sončno luč, iz katere se je postopoma, korak za korakom, izluščila postava njegove ženske.

Njena senca se ga je dotaknila v trenutku, ko jo je hčerka zgrabila za roko in začela plezati po njej, jo neustavljivo ogovarjati in s plazom nepovezanih besed razlagati, kaj sta počela nekaj minut pred njenim prihodom. Približno takrat, ko bi morala biti že na terasi, kjer so bili dogovorjeni.

Zazdelo se mu je, kot da je odveč. In brez pravega razloga je ponovno pogledal na številčnico ure, ure, ki mu jo je kupila žena, in se vprašal, skrivoma, z nepremičnim obrazom, brez nasmeška, kakor vsega vajeni in naveličani filozof: V katero smer se vrti čas?

In krogi prihajajoče svetlobe, barvni kolobarji, so pred njim počasi zaplesali v levo. Razločno je videl, vse drugo je bilo skrito, kako se je njegova ženska z deklico v naročju dvignila na prste in ga poljubila na lice.

Njen gib je bil podoben plesnemu.

Sončni krogi so zaključili svoj ples in občutil je nelagodje, ker se takole skrivoma odtihotapi iz življenja in zanemarja družino s sanjarjenjem. Vendar si ni mogel kaj, da ne bi še enkrat pogledal v sonce.

Jalovina

Na polzeči
kup se nabira
jalovina časa;
ilo za votle vrče
brez pokrova
in brez dna.

Kaplje
iz klepsidre
zmočijo to maso,
in ti obstojiš
v lepljivi gmoti
trajanja,
ustavljen,
zlepljen,
negiben,
mrtev.

NOSTRADAMUS ZDAJ

*Svet septembra 2001 zaudarja po kerozinu,
ognju in prahu; tudi po krvi in solzah,
a človek tako smrdi že od nekdaj.*

Vpolmraku, ah, ne zgodovine, v pritajeni svetlobi čajnice sem si ogledoval pivski list, ali kakor se pač reče jedilnemu listu za pijače, in izbiral med čaji. Pri sosednji mizi je družčina dijakov komentirala najnovejše dogodke; slišati je bilo kot trening debatnega krožka. Skušal sem se osredotočiti na izbiranje med ruskimi, indijskimi, kitajskimi, a je ameriški dogodek s sosednje strani nenehoma silil v ospredje, napolnjeval prostor in se vrtinčil med mizami skupaj z dimom cigaret in puhtečo temperaturo vroče teme. Zaprl sem platnice.

»Mislil sem, da je bila tisto nesreča,« sem rekel tiho in odmaknil rdečo knjižico, kakor bi se hotel zagotovo od obojega oddaljiti na varno razdaljo.

Kljub bližini me ni razumela. Odkimala je in mi nastavila uho. Majhen uhan iz belega zlata je zanihal pred mojimi očmi. Kot majhna lunica.

»Ni bila nesreča,« sem se ji približal.

»Največji teroristični napad,« je rekla in si z nežno žensko kretnjo popravila lase, »ko sem se vračala iz službe so poročali po radiu.«

Ne da bi trenil, sem jo nekaj sekund opazoval.

»Neumno, a ravno danes sem izvedel, da nameravajo v galeriji postaviti razstavo na temo umetnost in terorizem.« Vprašujoče me je pogledala, češ iz tega se ne dela norca. Z očmi sem ji pojasnil, da mislim resno, in pikro dodal: »Saj veš, tisti teoretik, ki je postavil umetniško inštalacijo na trgu mesec, preden so začeli tam razkopavati cesto, in ko so delavci tam – pa točno na istem mestu – postavili

zaščitno ograjo okrog gradbišča, saj veš, tista živo oranžna plastična mreža, in sta bili inštalaciji popolnoma enaki. Samo projekt je bil enkrat umetniški, enkrat pa gradbeniški, prvič visoka teorija, drugič nizke gradnje.«

»Misliš, da bodo po vsem tem res pripravili to razstavo?«

»Aktualna bo bolj kot kdajkoli prej.«

Razočarana nad dejstvom, nad svetom, morda nad mano, ker ne premorem toliko sočutja, da bi že vnaprej obsodil tak, še posebej v tej situaciji, neokusen, če že ne kar trdosrčen likovnoteoretski performans, me je potopila v otožnost svojih oči. Ta ženska je znala biti tako deklica, da je bilo prav osupljivo, ko si jo spoznal, odločno, pokončno in neizprosno v moralnih vprašanjih, tako da si jo moral imeti rad, tudi ko si bil najbolj besen, ker je imela prav in si sam izpadel neumnež, ki se spotakne ob svoj opletajoči jezik.

»Mislila sem, da si bolj človeški.«

Jaz, tepec, pa sem mislil, da se da narediti vtis na žensko dušo z racionalnim pametovanjem in hladno razumskim ugotavljanjem dejstev, zato sem pohitel z razlago nujne in neodložljive zadeve. Ni šlo za razstavo, hotel sem upravičiti besedo aktualno.

»Umrlo je na tisoče ljudi, ti pa vidiš v tem aktualnost, ki bi jo razkazoval okrog.« Okoli ustnic so se pojavile trde poteze.

»Nisem tako mislil.«

»Kako pa si mislil?«

O, prekleta past. Ko ji razlagam, kaj mislim, je nejevoljna, potem me pa vpraša, kaj sem mislil.

»Morda ni najbolj posrečena povezava, no, to in umetnost.«

Tehtam besede, pomene, skrite pomene, jebenti, še na intonacijo moram paziti. Ko takole lovim ravnotežje in niham med razumom in čustvi, med racionalno razlago in brezpogojnim sočutjem, me ujam prijatelj, ki je pravkar prišel ter me stresel za ramo.

Kvišku pogledi. Nasmeh, moj olajšan.

»Sedi!«

»Dve uri že gledam televizijo, neposredni prenos. To je kot film.« Pomolčim. Trenutek molka, spontan in nepredvidljiv.

Razplamti se pripoved. Skrivaj pogledujem svojo punco, žensko,

ob vsaki premalo rahločutno zastavljeni besedi.

»Midva ne bova gledala.« Začuden pogled. »Včeraj nama je crknil televizor.«

»Ah, klinc, pa ravno zdaj.«

»Mogoče je tako bolje,« ga skušam potolažiti, čeprav je pobralo moj ekran in njegovega to nič ne zadeva, »jaz nimam več živcev za take prizore.«

Malo presenečeno me pogleda dvoje parov oči, a pojasnila ne zahteva nobeden. Sreča, morda bi se zopet zapletel. Toliko vsega se je zgodilo. In še več se ima zgoditi.

Prejeto pošto iz elektronskega predala izpišem na tiskalnik. Nekaj vrstic Nostradamusove prerokbe. Srh me spreleti, ko preletim te vrstice in jih dojamem. Sedem in znova preberem. To ne more biti res!

Po cinično izpeljanem morilskem razdejanju, ki je pretreslo ves svet, čeprav vedno bolj poročajo o borznih indeksih kot o ljudeh, po šoku besa in ogorčenja je to, ta list papirja, teh nekaj stavkov, kot top udarec v tilnik.

Stolp dvojček bo razrušen, veliki voditelj bo propadel, mesto se bo pogreznilo ...

Ali list papirja, A4-format, vedno tako trepetali ali se mi tresejo roke, ko berem to prerokbo – napoved tretje svetovne vojne.

Lani ob sončnem mrku sem se tako lahkotno posmehoval zaskrbljenim, ki so šepetali ob vsaki najmanjši priložnosti o koncu sveta. Prerokovano je, da bo konec sveta! – A že spet?! – Ti se kar smej, boš že videl. Ne bodi tako vzvišen.

Pa se me ni tako prijelo. Zdaj pa me je streslo, dvignilo in posadilo na stol.

Nostradamusa sem poslal naprej po elektronski pošti, morda pa je ne bom tako zelo prestrašil. Ampak nikoli se ne ve.

Zazvoni telefon.

»Si videla prerokbo?« jo prehitim z vprašanjem, na displeju sodobnega telefona je izpisano njeno ime. Pokramljava, trudim se biti optimist in se šalim. Polovični uspeh; prepričan sem, da ji tega ne bi smel poslati. Nekaj besed o službi. Na hitro prekineva pogovor. Grožnja ostane v zraku.

Taki norci so sposobni česarkoli. Ne morem se lotiti dela. Buljim v računalniški monitor in se čez nekaj časa zavem, da imam ves čas pred sabo prispevek za revijo ... pa se še vedno nisem odločil za naslov. Naj bo, Lepa beseda digitalno mesto najde. Shranim napisano in zaprem dokument.

O, presneto, pisanje, na katerega sem se prijavil, je vendar nekaj posebnega! Potrebujem starinsko pisalo ali star pisalni stroj. Nimam veliko časa, to bom uredil še danes. Nisem dovolj zbran za delo. Grem na malico, podaljšano, si priklimam in ugasnem ekran, da ne bi crknil, kot je televizija.

V mesto se pripeljem z južne strani in ustavim na trgu. Škoda dneva, škoda tega sonca, da bi čepel v temi, osvetljen z modro svetlobo. Ah, škoda dneva za konec sveta!

»Posodi mi mercedesa,« nagovorim strica, ki nekaj šari po svojem računalniku.

»Niti slučajno!«

Zdelo se mi je, da bo odgovor takšen, pričakoval sem malo več ovinkarjenja in zavijanja, tudi z očmi. Ne pomaga niti natančna razlaga. Ne in klicaj!

Po tleh mi ni, da bi se plazil, spomnim se na nebodigatreba ponos, ki mi brani, da bi moledoval in se delal ubogega.

Na koncu se izkaže, da le ni tako neizprosen, pove mi, kdo ima pisalni stroj mojega pokojnega deda in da naprava kljub starosti še deluje. Za ocvirk pa se obregne ob literarnost.

»Pisatelje se boste šli, praviš?«

»Ja, literarne tekste bomo ustvarjali,« rečem, se, prepozno kot

vedno, samo da boli, ugriznem v jezik in počakam nov zamah.

»Vse velike knjige so že napisane, le kaj boš ti dodal, da bi bilo vredno natisniti in ohraniti?!«

Če bi bil to strip, bi stisnil rep med noge in cvilil z leve na desno stran sličice, na kateri bi pisalo ciiu, ciii, ciiiiiu.

Kaj naj mu rečem? Kaj nadrealističnega ali simfoničnega? Naj mu postavim retorično vprašanje? Kako bom pisal, če ne znam braniti smisla tega početja? Bom lagal, da pišem zase, za predal, za miši in molje? Bom prepričeval sebe in njega, da je tistih sto šestinšestdeset pesniških zbirk, ki so izšle med 21. majem lani in istim datumom letos, velik dosežek za slovensko ali celo svetovno literaturo, ko pa sam žalostno ugotavljam, kako ubogo je vse to, kako žalostne psihoterapije in veselo prismuknjene traparije prodajajo pod oznako književnost. Ne bom. Raje se bom na to temo vehementno zlagal, da sem se imel prečudovito – prava poezija – letos na sklepni prireditvi Dnevov poezije in vina v Medani, kjer so nastopili, baje, sami pomembni avtorji, ob pomembnih organizatorjih seveda, ko smo tavalili sem in tja po vasi, edina gostilna je bila zaprta, in se prestopali po pesku na prašnem dvorišču osrednjega prireditvenega prostora, ki ni bil prav nič poetičen. Še bend, zaradi katerega sva šla tja, je nastopil brez kitarista; zanj sumim, da je bil pijan, pa ne od kreposti in ne od poezije, temveč od vina. Je bil vsaj v kontekstu, kot bi rekli intelektualci, bil je in, poezije pa za ščepec.

In sem zaradi vsega tega zamudil prvo pesmico, ki ji nihče ne bo prilepil nalepke poezija; prvih nekaj verzov, ki si jih je izmislila moja hčerkica, nisem slišal prvi: »Lunica je prišla na drevo in je šla na travico sedet, potem je pa jedla kruh pa sir pa klobase; kakšna lunica pa je to?«

Zdaj pa naj jaz, ki se mi ti stih, ki to niso, zdijo neskončno boljši od slišane na Goriškem, branim svoje pis(o)arsko početje kot pomembno in opravičljivo, če že ne upravičeno. Lahko se spustim v debato in natrosim citatov, ampak. O, zmeda, prav mi je, zakaj pa poslušam svoj ego, častihlepni glas, ki si domišlja, da moram tudi jaz v to gonjo za izvirnostjo, objavami, prepričljivostjo, neprezrtostjo pri urednikih in založnikih, da si postavim papirnati spomenik,

ki ga mogoče sploh nihče ne bo videl, še posebej, če bo kmalu tretja svetovna vojna ali pa kar konec sveta. O, groza, patetična. Kot Beethovnova simfonija, toda ona, ki grozeče trka na usodna vrata. Toliko pomembnih dogodkov, usod, velikih tem, da ne veš, kje začeti, nadaljevati in končati, ko ti pred očmi binglja duh časa z vonjem po kerozinu.

Ljudje se še vedno nismo počlovečili, podli angeli usode, od anonimnega boga poslani, ne padli, ampak strmoglavljeni angeli nas vedno znova smrtno prestrašijo in vedno znova spominjajo, da smo zveri. Živali. Včasih smešne opice, ki se ukvarjajo z lupljenjem banane in temu, z globokim pomenljivim glasom, ki le tu in tam zaplava v precizno izbrane višine, temu početju, igračkanju, sprenevedanju in prenarejanju pravijo – literatura. Bolj kot se braniš, prej te razkrinkajo.

Stric je ob moji zamišljeni zmedenosti molčal, modro se je sukljal dim iz njegove smotke, dogorele do porumenelih prstov, tišina je štela korake kazalcev na stari uri, ki je polglasno odštevala čas že najinim prednikom, tudi staremu očetu, na čigar pisalnem stroju nastaja to besedilo, tukaj in zdaj, kot je nekoč drugje nastajalo nekaj drugega in bo v prihodnosti časov nastalo bolj malo.

»Oprosti, ne morem ti razlagati, se mi mudi,« sem se začel izmotavati iz zanke, ne le besedne, tudi časovne, in se pomikati proti izstopnim vratom.

Spotoma sem skušal urediti misli. Obkrožajo nas filozofi, a nihče ne razloži; saj govorijo, pišejo, publicirajo, a raztolmači tako, da je vsem razumljivo, to pa malokdo. Sklenil sem – sam pri svoji domišljiji in ponižno ubogljivi vesti ter polni zavesti –, da namesto nejasnih tuhtanj dam vsaj sebi kolikor toliko sprejemljiv odgovor na vprašanje literature.

Ponavljati citat, da literatura ni najpomembnejša reč na svetu, da pomaga, da o rečeh razmislimo, je bilo več kot odveč. Hotel sem nekaj, kar bi zraslo na moji njivi, zraslo in se razraslo v mojem miselnem svetu in bi bilo mogoče brez tveganja presaditi, da bi uspelo tudi na drugih gredah, morda celo med plevelom. Zoprno bi bilo ostati brez odgovora, brez smisla, brez leporečja o leposlovju.

Brez besed.

O tem, če lahko literatura reši svet, se nisem hotel spraševati, saj so se o tem spraševali v jami, sam pa nisem hotel postati opazovalec senc v votlini.

Utrnilo se mi je, da se resnična literatura ne napaja le s čustvi, niti ne operira samo z razumom, temveč je gnana od duha, ki ostalih dveh dimenzij ne odganja, ampak ostaja z njima povezan v harmonično celoto. Mnogo čustvene poezije, mnogo razumskega pisanja je že bilo natisnjenega, a duh veje, kjer hoče. Nemirni duh, kot veter večnosti.

A groznja s katastrofo mi še vedno ni dala miru. Ko sem se vrnil v uredništvo, me je med prebiranjem Nostradamusovih besed prešinilo.

Kako, da se tega nisem spomnil prej? Namesto da literariziram v glavi, po papirju, zganjam pomensko in besedno polucijo ...

Kako, da se tega nisem spomnil takoj? Morda pa teorija o teroristih umetnikih – ali obratno – ni tako bedasta. Ti, ki so razdejali ZDA, so prav gotovo inteligentni, zato še toliko bolj nevarni, a neumni niso! Ne. Morda so preučili Nostradamusa, ga uporabili, lastno-ročno izpolnili del prerokbe in za večji psihološki učinek, za bolj popolno grozo, sami razposlali prerokovanje med ljudi, da jih, upajmo, nikoli izpolnjene groznje, zapisane v besedilu, do konca prestrašijo. To se mi je zdelo čedalje bolj verjetno in, kljub vsemu, optimistično. Grozeči prerokov tekst pa je bil na ta način postavljen med utopične literarne upodobitve sveta, med Huxleyja in Orwella. Varno spravljen na knjižno polico; neškodljiv.

Ponosen sam nase, da se mi je le posrečilo nekaj konstruktivnega, da nisem zapravljal dneva, saj *carpe diem* ni brezvezna fraza starih Latincev, sem se iz službe odpravil domov, trdno odločen, da bom danes gledal dnevnoinformativno oddajo. Sklenil sem tudi, da prosim hčerko, naj mi zrecitira svojo pesmico, ker sem si prvi del napačno priklical v spomin. Da ni morda: »Lunica je skočila na drevo ...«

Svet se mi je zazdel lepši, bolj znosen in pomežiknil sem luni v krošnji sončnega dneva. Le zakaj ji ne bi?!

Blues

Vedno znova
električni blues.
Blues ne zveni
skozi praznino
notnega črtovja;
ne šteje
treh akordov,
pet tonov
harmonije,
dvanajst taktov ...
Blues
z jekleno žico
prebode
brenčanje duše
skozi tišino.

SAMOTNI ROB KONCA

Bend je vzel konec in odpravil se je po bas kitaro. Bil je pogrebne volje, a se ni odpeljal s »trugo na kolesih«, ne, smešni mali avto je stal na parkirišču, pokvarjen. Zdaj ni bil vreden niti toliko kot dva kompleta novih strun za bas z dolgim vratom. Šel je peš in spotoma premišljeval o neizpoljenih sanjah, o pesmih, ki jih niso posneli ne na kasetofon in ne v studiu. Razmišljal, kje bi dobil drugo čistilko za bend, pač nekoga, ki bi znal z metlicami ... Mora nadaljevati, drugače nikoli ne bo uspešen.

»Ne moreš kar tako nehati!« se je jezil na Roka, skušal bobnarja razumeti in se spet jezil. Toliko truda, vaj, časa in kreativne energije gre v nič. Človek se lahko zanese samo še nase. Kar delaš sam, je odvisno samo od tvoje volje, tvoje zavzetosti, vztrajnosti in zagnanosti. Če bi lahko prenesel navdušenje, ki ga je imel pri delu z bendom, na učenje in študij, bi bil zdaj že inženir, kot si je vedno želel – oče. »Zato smo hodili v šole!« Odgnal je misel kot sitno muho. Najbolj ga je zaskrbelo, kako bo zapolnil luknje v času.

Družine nimam, še sreča, ker nimam službe; ženske pridejo, ostanejo nekaj časa, in gredo, bend je v razsulu pa še avto je crknil.

Pripešačil je do velikih prašnih vrat in izginil v lobanjasti notranjosti veže.

Šel je naravnost v vadbeni prostor in zaprl vrata. Z ojačevalca je vzel kitarski kabel in ga zvil. Odprl je kovček in zložil vanj, poleg kabla, še nekaj malenkosti. Pogledal je po sobi, pomislil in zaprl pokrov. Klak, klak. Zravnal se je. Ni še nameraval oditi. Sprehodil se je do kitarskega ojačevalca, ki ga je uporabljal Luka, in pobrskal po drobnariji na njem. Strgane strune, list z besedilom in akordi, vrečke s posameznimi strunami, baterijski vložek za efekt, papirčki, komplet strun za kitaro, badge, tri cigarete, prazna škatlica vžigalic ... Obrnil se je, ni brskal dalje. Na stojalu činele je visel spisek pesmi. Majhen list karirastega papirja. S členkom prsta je trčil po

čineli. Zazvenela je. Poslušal je njen polni zven; še dolgo je brnela ... na koncu komaj slišno.

Pobasal je svoj kovček z basom. Ko je odprl vrata, se je z nasmeškom spomnil, da so to zdaj izhodna vrata. Pomislil je na posluh in na umetnika. Stopil je k njegovim vratom in potrkal. Nič. Tišina. Še enkrat je potrkal in vstopil.

Arti je bil zdoma, ni ga bilo v sobi in tudi atelje je sameval prazen, vsaj kar se tiče živih bitij.

Frenk je postavil kovček v sobi na tla, prestopil prag kaosa in se počasi sprehodil med skicami, tu in tam katero dvignil in si jo ogledal. Dvignil je papir z risbo temnolase ženske s cvetom v laseh. Pomislil je: »Da, Rok je prenesel vse navdušenje na svojo punco.« Predstavljal si je Lili z rožo in zdelo se mu je, da jo vidi na listu pred seboj.

Pod risbo je ležala odprta velika enciklopedija umetnosti z barvnimi reprodukcijami. Umni umetnik je študiral slikarstvo svojih modernih kolegov. Frenk je s pogledom preletel barve in like na bleščečem papirju razkošne knjige. Pod sliko, natisnjeno na vrhu pisane strani, je prebral: »Kdo smo? Od kod prihajamo? Kam odhajamo?«

Zamišljeno je položil list papirja nazaj in prekril besede. Prebrano mu je skrivnostno zvenelo v mislih. Ozrl se je po sobi in na mizi opazil kavno skodelico in knjigo.

Misel mu je zvrtničila tri vprašaje. Iskal je odgovore. Knjiga. Knjige skrivajo med potiskanimi listi mnogo odgovorov; in hkrati odkrivajo še več vprašanj. Zapletena past, a tako na lahko se zapleteš. Stopil je do mize. Skodelica prazna. Posušena usedlina. Knjiga poleg nje, ovita v bel ovojni papir, ki je prekril naslov, je bila zaprta. Odprl jo je, sedel na stol in knjigo na slepo polistal. Ustavil se ob citatu in začel brati, počasi je žvečil besede:

Kdor se bo nagnil čez rob, se ugledal, prepoznal in do potankosti poistovetil s katerim izmed likov v tem zrcalu, se bo moral v tistem hipu sprijazniti z dejstvom, da v resnici ne obstaja, da ne biva, da ga sploh ni!

Povezave z izmišljenim svetom, ki je plod domišljije, so popolnoma nesmiselne. To so halucinacije, ki jih rodi bolestna želja po idealni resničnosti, oplojena z refleksijami na tukaj in zdaj.

Beg v katerokoli namišljeno stvarnost ni svoboda, je umik, je poraz.

V trenutku, ko vam bo oseba iz literature rekla: »Jaz sem v resnici ti,« in boste to verjeli, bosta oba prenehala biti, to, kar sta bila, ne bosta nikoli več. Zato ne silite čez rob!

Hladno ga je spreletelo ob teh besedah in znova jih je pogoltnil. Z desnico je držal list s temi vrsticami, z levico pa je prekril sosednjo stran in polglasno bral: » ... bosta oba prenehala biti, to, kar sta bila ...« Ni silil čez rob. Ustavil se je pri klicaju.

Iz razprtih strani je puhtel suh sladkoben vonj in se mešal z blago aromo kavne usedline, posušene v izpiti skodelici.

V ateljeju je bilo tiho, le črne veje so – kakor koščeni prsti z dolgimi nohti – praskale po zunanjem okenskem steklu. Listje je odpadlo z drevesa in prazne veje so žalobno nihale v jesenskem vetru. Frenk se je zagledal skozi okno v črne skrivenčene črte na modrosivi podlagi. Nekaj neslišnih trenutkov ni niti trenil s črnimi črtami trepalnic svojih modrosivih oči. Negibno je sedel, in kakor da jih hoče skriti pred samim seboj, z obema rokama prekrival besede v knjigi. Sporočila so mu polzela med prsti razuma, ki so jih hoteli ustaviti in zadržati, da se ne bi razlezla in poniknila v podzavest. Od tam jih zlahka ne spraviš več ven.

Ven, si je rekel in odšel.

Pred prašnimi vrati je obstal, se še enkrat ozrl nazaj v mrak obokane veže, zaloputnil duri in se odpravil.

Hodil je s spuščnim pogledom, kakor gre utrujeni popotnik, tujec skozi neznane kraje. Pod črnimi okostji golih dreves, ki se niso zmenila ne zanj ne za oblačno sivino, ki je svinčeno lezla čez obzorje, je stopal z enakomernimi, neslišnimi koraki. Nekaj nerazumljivega, težkega je viselo v zraku, tlačilo, stiskalo, zadrževalo dih in dušilo. Globoko je vdihnil in zajel sapo: vonj vlažnega gnijočega listja, ki

je z mokro težo ležalo pod razgaljenimi skeleti, mu je vdrl v zavest. Hladen veter mu je mršil lase in trije vprašaji so poplesavali v vrtincu njegovih misli. Oblaki so se zgrinjali in pršiti je začel hladen novembrski dež. Na črno površino kovčka so rosile kot upanje drobne kaplje. Upanje je še ostalo.

Žive duše ni srečal in nikogar prehitel, ko je hitel čez uvelo listje. Zaželel si je, da ga dež hladnih misli izpod sivih oblakov ne bi nikoli več premočil do živega. Stopal je naravnost skozi zaveso poševnih kapelj in drgetaje prenašal težo svoje črne skrinjice.

Z vso silo ga je vlekla k tlom. Nikogar ni bilo, ki bi ga vprašal, kaj nosi. Preblisk, da so mu podtaknili Pandorino skrinjico, je švignil čez lesk v očeh. Ne. To nima smisla. Pomislil je na samomor. Ah, ne, ne na svojega. Kar tako ... Ni razloga za romantično smrt. Ne takoj, ne mudi se, počasi izpijmo sladki strup življenja. Odložimo slovo in ne priganjajmo časa. Posvetilo se mu je in spoznanje je treščilo kot grom. Čas ima ritem in usoda vodi svojo bas linijo, polno sinkopiranih udarcev.

Nič več ne more storiti in kovček je odprl že zdavnaj! Prilagoditi se mora udarcem. Vsak kontra ritem, vsaka sinkopa te utruji in izčrpa. In vendar se samo po njih prepoznaš. Samo kadar dodaš veličastni glasbi svoj odtenek, veš, da sodeluješ in bogatiš veliko improvizacijo. Začutiš, da sodeluješ v tem *jam sessionu* življenja. Včasih res narediš napako, zgrešiš akord, padeš iz ritma, ne ujameš prehoda ... A komu mar, vse to je vaja.

Dober postaneš, ko se naučiš poslušati druge, ko začutiš njihove glasove in občutja. Bližaš se dojemanju, ko znaš nevsiljivo in pravočasno vtakati igro svoje improvizacije, svoj del, v celotno harmonijo. Ne hiti. Odigraj svoje, ko si na vrsti, ko spremljava nekoliko potihne, da bi poudarila tvoj solo. Takrat naredi to lahkotno, enostavno in brez krčevitosti. Čeprav pozno in kratko – odigraj z navdušenjem, z občutkom. Odigraj po svoje, nikogar ne posnemaj! Do tedaj pa spremljaj druge ... In vadi v svoji samoti do konca.

bibliografija

Blaž Prapótnik,

24. september 1966, Slovenj Gradec: grafični oblikovalec (Epigraf), pesnik, publicist in urednik (Založba Cerdonis); soureja koroško revijo za leposlovje in kulturo Odsevanja.

Izdal tri grafično-poetične samizdate in pesniški zbirki *Pegaz prebija zvočni zid*, *V redu kaos* ter zbirko songov *Blažev žegen*. Kot avtor in (bas)kitarist ustvarja ter izvaja lastne songe.

Pesnik in publicist

V samizdatu izdal tri pesniške zvezke, opremljene z lastnimi likovnimi iskanji:

- *POSQS št. 1*,
- *Krik iz labirinta*,
- *Strgane stru(pe)ne*; slednja je imela tiskane platnice (linorez, kombiniran s klasičnim visokim tiskom).

Prave knjige so izšle kasneje:

- *Pegaz prebija zvočni zid* (Založba Voranc, 1992), spremna beseda **Ciril Zlobec**,
- *V redu kaos* (Cerdonis, 1996), spremni besedi **Milan Vincetič** in **Marjan Pungartnik**.

Leta 2005 je izšla zbirka songov *Blažev žegen* (Cerdonis).

Te tri knjige so dostopne v elektronski obliki na Digitalni knjižnici Slovenije (dLib).

Leposlovje objavlja v slovenskih literarnih revijah (Odsevanja, Hotenja, Mentor, Dialogi, Sodobnost, Literatura), publicistiko v časopisih (Prepih, Koroški tednik, Novice, Večer, Delo) in članke s področja namiznega založništva ter uporabne grafike v strokovnih revijah (Grafičar, Klik).

V satiričnem časopisu Kurent je objavljajl stripovske pasice in ilustrirane šale.

Oblikovalec in urednik

Urednik leposlovnih knjižnih izdaj pri slovenjgraški založbi Cerdonis (ta čas edini na Koroškem, ki kontinuirano izdaja literaturo domačih avtorjev). V okviru teh aktivnosti pripravlja in vodi pogovore oz. sodeluje na predstavitev literarnih avtorjev ter edicij. Kot član ožjega uredniškega odbora (urednik, oblikovalec, predsednik društva) že desetletja sodeluje in soustvarja Odsevanja, koroško revijo za leposlovje in kulturo; Odsevanja so prav tako objavljena na dLib. Revijo je vsebinsko in grafično prenovil, organiziral kulturne prireditve s predstavitev publikacije in afirmacijo literature ter drugih kreativnih praks. Uredil, grafično oblikoval in tehnično realiziral je mnogo leposlovnih knjig, monografij, zbornikov, plakatov in drugih tiskovin s področja kulture. Na portalu Koroške galerije likovnih umetnosti iz Slovenj Gradca je zbran del Prapótnikovega ustvarjalnega opusa iz 90. let 20. stoletja (<https://www.glu-sg.si/nineties/blaz-prapotnik>).

Avtor songov in izvajalec

Prve tekste napisal za srednješolsko rock skupino Minsko polje, kasneje član akustičnih glasbenih zasedb Ilex in Pegazz, ki sta posneli nekaj pesmi (Ilex, album *Barvno nebo*, samozaložba, 1993). Ustvarja in muzicira avtorsko glasbo, maxi singl kvarteta Ex animo nosi naslov *Ekslibris* (samizdat, 2001). S songi nastopa v duetu (CD Kantfest 2004) ali z zasedbo – triom *Blažev žegen*.

Blaž Prapótnik na Obrazi slovenskih pokrajin:

<https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/prapotnik-blaz/>

Matthaeus Cerdonis de Windischgretz

Matevž Cerdonis iz Slovenj Gradca, srednjeveški Matthaeus Cerdonis de Windischgretz, je prvi dokumentirani tiskar iz slovenskih krajev. Študiral je na Dunaju, postal baccalaureus in magister ter predaval na univerzi. V letih od 1482 do 1487 je imel svojo tiskarno v Padovi kot zadnji samostojni tiskar inkunabul. Izdal je okrog 60 poljudnoznanstvenih knjig, predvsem za potrebe tamkajšnje univerze, med njimi nekaj izrazito humanističnih. Cerdonis je tiskal le z eno vrsto črk – z malo gotico – in namesto listov paginiral polovične tiskovne pole. Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani hrani nekaj njegovih originalnih tiskov iz let 1483 in 1486.

Nič več ne more storiti in kovček je odprl že zdavnaj! Prilagoditi se mora udarcem. Vsak kontra ritem, vsaka sinkopa te utruji in izčrpa. In vendar se samo po njih prepoznaš. Samo kadar dodaš veličastni glasbi svoj odtonek, veš, da sodeluješ in bogatiš veliko improvizacijo. Začutiš, da sodeluješ v tem *jam sessionu* življenja. Včasih res narediš napako, zgrešiš akord, padeš iz ritma, ne ujameš prehoda ... A komu mar, vse to je vaja.

Samotni rob konca (odlomek)

Resnica teh zgodb je sicer sestavljena iz drobtin, ki pa na koncu puščajo sled, znotraj katere se nahaja marsikatero sebstveno, a tudi aktualno družbeno aktivistično razmišljanje, vredno vsakega premisleka in izrazito intenzivnega ter literarno empatične/ga bralke/bralca. Zato se v njih sončevi krogi ne odbijajo le v steklenih pročeljih nasprotnih stavb, temveč so zasidrani globoko v nas samih, kot zgoščena, formalno semantično uglasena stvarno estetsko presvetljena književna pripoved.

Zoran Pevec (iz spremne besede)

ISBN 978-961-6244-74-9

9 789616 244749

CENA 20 EUR